

No 3 - 2010

5 €

MODERNI TURKKILAINEN RUNOUS

Cevat Capan - Ahmet Telli - Gülten Akin

Sennur Sezer - Ilhan Berk - Nazim Hikmet

Tuija Välipakka - Robert Meriruoho - Linh Dinh

Huutoja ja kuiskauksia

Otsikoiden koko, konserttien desibelien voima, mainoslaattojen suuruus: melua on sekä akustisessa että visuaalisessa muodossa. Haetaan vaikusta. Pappi saarnaa paatoksella, mainosmies mielistelee, taiteilija hakee tehoja.

Kulttuurissa vaikuttavuus on myös arvo, mutta sen ajatellaan kohdistuvan yksilöihin. Taiteen alueella tähteyttä ja joukkoliikehdintää on harvinaisempaa kuin viihteessä, vaikka Picaso-näyttely tai Sofi Oksasen uutuskirjan julkaisutilaisuus saattavat kerätä pitkiäkin jonoja. Taiteen kuluttajan arvellaan kommunikoivan teoksen kanssa syvemmällä psyykkisellä tasolla kuin viihteen kuluttajan.

Meteli ja rummutus liitetään pinnallisuuteen. Kansa kääntyy leveille väylille ja kasvattaa jo suuriksi paisuneita ihmisvirtoja: sinne minä, minne muutkin. Kohu kasvattaa kohua.

Mediakin on muutaman kymmenen vuoden aikana kääntynyt kirjoittamaan suurilla otsikoilla jo valmiiksi kohutuista aiheista.

Viihde on yhä isommin kirjaimin tunkeutunut kulttuurisivuille. Mutta eikö tämä ole demokratiaa? Kansahan saa, mitä se haluaa.

Jos haluaa kiistää kansan maun, ”miljoona ihmistä ei voi olla väärässä”, on vedottava johonkin muuhun, parempaan tietoon, syvempään perehtyneisyyteen. Liiketaloudessa, politiikassa ja viihteessä kansa äänestää rahapusseillaan ja jaloillaan. Toisin on tieteessä. Sen tuloksista voi tuki olla mielipiteitä, mikä näkyy surkukupaisana tiedemiesten kinastellessa esim. rasvahappojen ja hiilihydraattien vaikutuksista. He ovat silloin jopa ostajien ja lääketeollisuuden välissä istuvia tutkimustulostensa markkinoijia.

Markkinointi pyrkii saartamaan taidettakin enenevästi. WSOY:n uusi hollantilainen johtaja perää kirjailijoilta teostensa markkinointikykyä. Lyhytikäinen myyvyys on tärkeämpää kuin vaikeasti ennustettava kestävä kysyntä, klassikoituminen.

Päätoimittaja Erkki Kiviniemi

Julkaisija:
Kirjallisuus- ja kulttuuriseura Kirjo
Toimitussihteeri J. K. Ihalainen
Painopaikka: Siuronkosken Paino

Posti: PL 17, 37101 Nokia
Sähkö: kirjotoimitus@gmail.com

Tilaukset

4 nroa vuodessa
16 euroa tilille 114630 - 1034880

ISSN 1457 - 4985
Seuraava numero joulukuussa 2010.
Teemana: RAHA.

Toimitukselle toimitettavan materiaalin
oltava perillä 15.11. mennessä.

Irtonumeromyynti
Akateemisissa kautta maan.

Kansi:

J. K. Ihalainen:
Ratikkapysäkillä Istanbulissa (2010)

Kirjailija ei ole aina ajassaan ymmärretty eikä suosittu. On päinvastoin tavallista, että kirjailijan kirjojen arvostus – tämä sana viittaa paitsi suosioon myös tutkijoiden käsityksiin – vaihtelee suuresti kirjailijan kuoltua. On turha väittää, että arvostus voi olla objektiivista. Mutta yhtä turha on vetää kaikkea asiantunte-
musta klosetista alas. Dostojevskin tai Hessen arvoa ei voi mitata objektiivisesti, mutta ei myöskään sillä perusteella kiistä.

Taidetta voi verrata luonnon synnyttämiin ääniin. Niistä pienemmät eivät tahdo erottua ihmisten tuottaman jyrinän ja kolkkeen takaa. Veden ja puiden kuiskausmaisena hiljaiset äänet luovat kuitenkin mielenrauhaa ja niillä on arvo arvaamaton ihmisen herkkyyden ja itsetutkiskelun alueilla.

Samaan tapaan kirjallisuus, runous ja taide toimivat yksittäisten ihmisten mielissä kontak-
tipintoina asioihin, joita ei voida objektiivisesti mitata. Joillakin runoilijoilla voi olla harva-
lukuinen määrä lukijoita, ja heidän tekstinsä voivat olla kuitenkin merkittäviä tulenkantajia ihmiskunnan kehityksessä.

Ralph W. Emerson sanoo esseessään Platonista: ”Kummallisesti Platonin tekstit ovat säilyttäneet asemansa historian läpi 2500 vuotta, vaikka niillä jossain keskiajan vaiheessa on ollut alle kymmenen lukijaa ja ymmärtäjää.”

Kulttuurissa on kärki, niin tieteessä kuin taiteessakin. Kaikesta ei voi äänestää, vaikka demokratia on monessa mielessä hyvä asia.

Erkki Kiviniemi

Teemana Turkki

- 2 ... Pääkirjoitus
- 4 ... Turkkilainen murros
- 5 ... Cevat Capan & Riitta Cankocak:
Turkkilaisesta runoudesta
- 24 ... Cevat Capan: Runoja
- 26 ... Ahmet Telli: Runoja
- 27 ... Gülten Akin: Runoja
- 28 ... Sennur Sezer: Runoja
- 30 ... Ilhan Berk: Runoja
- 33 ... Runoilijoista
- 36 ... Robert Meriruoho: Runoja
- 40 ... Linh Dinh: Runoja
- 44 ... Tero Tähtinen: Ruohonkorren sutra
- 46 ... Pauli Heikkilä: Musta kulma

Arvostelut -

- 34 ... Erkki Kiviniemi:
Tuija Välipakan Klovnin pelko
- 39 ... Juha Rautio:
Bruno K. Öijerin Hopeanmustaa
- 46 ... Maarit Polviander:
Inger Frimanssonin Rotanpyytäjä

Turkin kieli jos mikä on täynnä tällaisia itsenäisyystaisteluja, joissa hyvin voimakkaana tekijänä on juuri kielen itsenäisyyden puolustaminen. Niin kuin runoilija Cevat Capan kerran asian ilmaisi, hyvinkin kiihkeiden poliittisten kapakassa käytyjen keskustelujen päätteeksi: Niinpä jokainen ihminen on pieni maansa ja loppujen lopuksi itse itsensä ja oman kiellensä herra.

Irtautuminen islamilaisesta yhteiskuntamallista ja maallisen tasavallan perustaminen vuonna 1923 toi vallankumouksellisuuden myös kirjallisuuteen. Naisille annettiin äänioikeus, hunnutus ja fetsipähineen käyttö kiellettiin, feodaalista isäntäjärjestelmää pyrittiin rajoittamaan maareformilla, aloitettiin rautatieverkoston rakentaminen ja niin edelleen.

Koko viime vuosisadan aikana on huomattava määrä yhteiskunnan eri aloilla toimivia vasemmistolaisia lähtenyt maanpakoon poliittisen asenteensa vuoksi. Useiden sotilasvallankaappausten aikana tunkeuduttiin ihmisten koteihin, kerättiin kielletyt kirjat, kuten Nazim Hikmet, Karl Marx tai Elias Canetti, ja poltettiin niitä kaduilla. Kirjojen omistajia vangittiin, kidutettiin ja peloteltiin. Turkin historiassa viime vuosisata oli sotilasjunttien vuosisata.

Vuonna 1993 Sivasin kaupungissa järjestetyssä runotapahtumassa kuoli hotellin tuhopoltossa 37 merkittävää runoilijaa ja kirjailijaa, palaen kuin kirjoittamansa kirjat. Hyökkäys kohdistui Salman Rudshien *Saatanallisten säikeiden* kääntäjään Aziz Nesiniin. Hän itse selvisi hengissä vain koska häntä ei tunnustettu. Tekijät olivat radikaaleja islamisteja.

Kansainvälinen kirjailijoiden sananvapautta puolustava PEN huomioi vuonna 2005 kirjailija Orhan Pamukin herättämän myrskyn Turkissa. Hänen kirjojaan poltettiin Bilecikissä, 150 km etelään Istanbulista, ja hänen teoksiaan poistettiin väkivalloin kirjastoista. Tuolloin valtiovallalta vaikenä näistä sananvapautta uhkaavista ääriilikkeistä tyystin. Hulabaloo sai alkunsa sveitsiläiselle lehdelle annetusta haastattelusta, jossa hän sanoi että 30,000 kurdia ja miljoona armenialaista tapettiin Turkissa "eikä kukaan muu kuin minä uskalla puhua siitä".

Vuonna 2008 Turkki oli teemamaana Frankfurtin kirjamessuilla. Puhuessaan Turkin presidentin Abdullah Gülin rinnalla Orhan Pamuk sanoi, että koko vuosisadan jatkunut kirjojen kieltäminen ja polttaminen, kirjailijoiden heittäminen vankilaan ja tuomitseminen pettureiksi ja heidän lähettäminen maanpakoon ja heidän mustamaalaaminen lehdistössä on tehnyt turkkilaisesta kirjallisuudesta köyhempää.

Vuonna 1986 Vanhan ja Uuden Testamentin käännökset kiellettiin. Tänä päivänä turkkilaisessa internetissä on sensuurissa mm. YouTube.

Riitta Cankocak & J. K. Ihalainen

Cevat Capan & Riitta Cankocak:

Turkkilaisesta runoudesta

Näkökulmamme ihmiseen, luontoon ja maailmaan muuttuu jokaisen sukupolven mukana, ja viime vuosina tämä muutos on ollut erityisen nopeaa, ja jopa väkivaltaista. Modernin turkkilaisen runouden ymmärtämiseksi on meidän aloitettava Osmanien valtakunnan kukistumisesta toisen maailmansodan jälkeen, osmanien vuosina 1915-17 suorittamista armenialaisten ja assyrialaisien kansanmurhista, ja Turkin tasavallan synnystä vuonna 1923. Tasavalta syntyi Mustafa Kemal'in joukkojen ottaessa vallan Anatoliassa. Tuolloin Mustafa Kemal, joka tunnetaan paremmin nimellä Atatürk, katkaisi poliittiset ja kulttuuriset sidokset menneisyyteen ja rakensi Turkista modernin, maallisen valtion.

Runoudessa hyljättiin vanha koristeltu ja hienostunut divaani-runous – joka käyttää persialaista prosodia (*aruz*) järjestelmää – koska sitä pidettiin epäisänmaallisena ja ihmiselle vieraana. Divaani-runoudessa luonnosta puuttuu perspektiivi, puut takertuvat ihmiseen, linnut taivaaseen. Ei ole tuulta, ja kaikki näyttää jäätyneen. Vanhan runouden tilalle tuli turkinkielinen syllabinen runomitta, joka syntyi pienissä kaupungeissa ja maaseudulla.

Toisaalta tärkeimmät tuon vallankumouksellisen ajan runoilijoista, Ahmet Hasim (1884-1933) ja Yahya Kemal Beyath (1884-1958), hallitsivat vanhan perinteisen muodon, mutta saivat uudet vaikutteensa ranskalaisesta runoudesta, Yahya Kemal parnassolaisista ja Ahmet Hasim symbolisteilta.

Yahya Kemalın *Kendi Gök Kubbemiz (Oma taivoankantemme)* -kokoelmasta kirjallisuustutkija H. B. Kahraman sanoo, että tämä on kenties turkkilaisen kirjallisuuden ainoa kanoninen teos. Teokseen kätkeytyy sama perusproblematiikka, josta edelleenkin kiistellään: Itä versus Länsi, Osmaniaika versus tasavalta, nationalismi, historia, maantieto, kansallinen tietoisuus ja muisti.

H.B. Kahraman sanoo turkkilaisen kirjallisuuden kaanonin luonnostellessaan havainneensa turkkilaisen kirjallisuuden alitajunnan olevan kätkeyty runouteen. Romaanikirjallisuuden perinne ei sittenkään kykene ylittämään runouden hegemoniaa. Romaanikirjallisuudesta on vaikea löytää yhtään mestari-oppipoika-suhdetta. Runoudessa tällainen jatkuvuus on helposti osoitettavissa.

Uudessa tasavallassa merkittäviä runoilijoita olivat muun muassa Faruk Nafiz Camhbel, Kemalettin Kamu, Ahmet Namdi Tanpınar, Necip Fazıl Kısakürek, Ömer Bedrettin Usaklı, Ahmet Muhip Diranas ja Cahit Sitki Tarancı.

Kapinallinen Nazım Hikmet

Todellisen kapinan perinteitä vastaan aloitti Nazım Hikmet (1902-1963) vuonna 1918. Hän opiskeli Merisotakoulussa Istanbulissa, josta hän joutui lähtemään viiden vuoden kuluttua huonon terveydentilan takia, ja myöhemmin Moskovan yliopistossa. Ennen lähtöään Neuvostoliittoon hän oli osallistunut vapaussotaan Anatoliassa, missä hän oli nähnyt tavallisen kansan kurjuutta ja rohkeutta. Neuvostoliitossa hän tutustui ja vaikutui elinvoimaisen Majakovkin futurismista ja Meyerholdin konstruktivismista. Hän oli kyllin älykäs ja luova hyödyntääkseen perinteistä kulttuuria, kansainvälistä tehtäväänsä unohtamatta. Hänen varhainen vapaalla tyylillä kirjoitettu runoutensa putosi kuin pommi kirjallisuuden kentälle. Se oli liian vallankumouksellista ja poliittista viranomaisille.

Nazım Hikmet tuomittiin 15 vuodeksi vankilaan vuonna 1925, hänen itse tultuaan sitä ennen Neuvostoliitosta salaa Turkkiin ja oleskellessaan Izmirissä. Hän myös pakeni salaa takaisin Neuvostoliittoon kesällä 1925. Hän odotti Neuvostoliitossa kolme vuotta lupaa palata Turkkiin, mutta lupaa ei myönnetty.

Nazım Hikmet julkaisi ensimmäisen runokokoelmansa *Bakussa* vuonna 1927, ”*Ne jotka juovat auringosta*”. Seuraavana vuonna hän jäi kiinni Turkin rajalla yritettyään sinne salaa. Seurasi oikeuskäyntejä. Hän vapautui kaikista syytteistä. Vuonna 1931 hän joutui vaikeuksiin viranomaisten kanssa ja joutui oikeuteen kaikista viidestä kirjastaan. Syytteet karisivat oikeudessa. Vuonna 1934 hänet tuomittiin yhdeksi vuodeksi vankilaan valtionvastaisesta toiminnasta, ja hän istui tästä 1,5 vuotta. Vuonna 1938 hän sai 15 vuoden tuomion laivaston sotilaiden yllyttämisestä kapinaan. Tuomio paisui samana vuonna 28,4 vuoteen. Hän vapautui vankilasta vuonna 1950 oltuaan sitä ennen kaksi kertaa nälkälakossa. 20. kesäkuuta 1951 Bukarestin Radio ilmoitti että Nazım Hikmet oli paennut maasta, ja kuukauden kuluttua hänet julistettiin ei-turkkilaiseksi.

Mentyään Neuvostoliittoon hän ymmärsi että Neuvostoliitto oli muuttunut, ja Majakovski oli unohdettu. Tämän jälkeen hänestä tuli silti kansainvälisesti tunnustettu runoilija, ja hän esiintyi lukuisissa konferensseissa eri puolilla maailmaa, kuten Helsingissä Rauhan tapaamisessa vuonna 1955. Viimeisinä vuosina hän matkusteli paljon nuoren vaimonsa Vera Tulyakovan kanssa, ja kuoli vuonna 1963 sydänkohtaukseen.

Hänen kirjansa olivat kiellettyjä Turkissa vuoteen 1965 asti, eikä häntä voitu käyttää nuoren runouden inspiraation lähteenä neljäkymmen- ja viisikymmenluvulla.

Kolmea kuukautta ennen kuolemaansa Nazim Hikmet kirjoitti runon:

Olen kommunisti.
Olen rakkautta kiireestä kantapäähän.
Rakkautta syntyvään lapseen.
Etenevään valoon.
Rakkaus on näkemistä, ajattelemista, ymmärtämistä.
Rakkaus on kehdon ripustamista tähtiin.
Rakkaus on teräksen hikistä valamista.
Olen kommunisti.
Olen rakkautta kiireestä kantapäähän.
Rakkautta syntyvään lapseen.
Etenevään valoon.
Olen kommunisti.

Nazim Hikmet muistelee elämäänsä ironisesti:

”Synnyin vuonna 1902. En koskaan palannut synnyinseudulleni, paluut eivät kuulu elämääni. 19-vuotiaana opiskelin Moskovan kommunistisessa yliopistossa. 49-vuotiaana kutsui Moskovan keskuskomitea minut vieraakseen. 14-vuotiaasta asti olen harjoittanut runoilijan työtä. On olemassa ihmisiä, jotka tuntevat kaikki kalalajit. Minä tunnen vain jäähyväiset. On ihmisiä, jotka tietävät jokaisen tähden nimen, minä tiedän vain koti-ikäviöni eri muotojen nimet. Olen asunut vankiloissa ja suurissa hotelleissa, olen nähnyt nälkää ja ollut nälkälakoissa. Ei ole olemassa ruokalajia, jota en tuntisi.

Kun täytin 30 vuotta, suunniteltiin hirttämistäni. Ei onnistunut. Kun olin 48-vuotias suunniteltiin maailman rauhanpalkinnon myöntämistä minulle. Se annettiin minulle. 36-vuotiaana mittailin kuuden kuukauden ajan edestakaisin neljän neliön betonilattiaa. 59-vuotiaana lensin 18 tunnissa Prahasta Havannaan. En koskaan tavannut Leniniä, mutta seisoin kunniapaikalla hänen arkkunsa äärellä vuonna 1924. Nyt, vuonna 1961, ovat hänen kirjansa se mausoleumi jossa vierailen. Minut yritettiin erottaa puolueesta, ei onnistunut. Kaatuneet sankarit eivät murskanneet minua.

Vuonna 1951 pelastuin hädintuskin purjehtiessani merellä ystäväni kanssa. Samana vuonna sydämeni reistasi. Makasin neljä kuukautta hievahtamatta henkitoreissani. Kannan sydämessäni ihmisille viestejä. Ihmisistä, rakkaudesta, maasta ja maailmasta. Puista, linnuista ja susista pimeinä öinä, ja aamun sarastaessa...”

Seuraavassa muutama esimerkki hänen lukuisilla teatterilavoilla luetusta, nuotion äärellä lausutuista tai musiikkiin sovitetuista runoistaan.

Oudoin olennoista

Sinä olet kuin skorpioni, veljeni,
elät kuin skorpioni
pelottavassa pimeydessä.
Sinä olet kuin varpunen, veljeni,
räpyttelet levottomasti.
Sinä olet kuin simpukka, veljeni,
tiukasti rauhaasi sulkeutunut.
Ja sinä olet kammottava, veljeni,
kuin sammuneen tulivuoren suu.
Etkä sinä ole yksi,
etkä ole viisi,
vaan olet miljoonat.
Sinä olet kuin lammas, veljeni,
kun teurastaja kohottaa sauvansa
sinä kiiruhdat takaisin laumaan
ja juokset, lähes ylpeänä, teurastamoon.

Kuva: Deniz Bilgin

Lyhyesti, sinä olet kaikkein oudoin olennoista,
oudompi kuin kala
joka ei osaa erottaa merta vedestä,
ja jos maailmassa on niin paljon kärsimystä
niin kiitos siitä sinulle, veljeni,
jos me näännyimme, väsymme, hukumme vereen,
puristettuina kuin viinirypäleet meidän viiniimme,
menisinkö niin pitkälle että sanoisin syyn olevan sinun,
en pysty,
mutta suurin syy, veljeni, on silti sinun.

Elämisestä

1

Ei eläminen ole leikin asia:
on eletävä suurella vakavuudella
kuin orava, esimerkiksi –
tarkoitan etsimättä jotain elämän takaa tai yläpuolelta,
tarkoitan elämistä täyspäiväisenä työnä.

Ei eläminen ole leikin asia:
se on otettava vakavasti,
niin ja niin paljon ja siinä mitassa
että, esimerkiksi, kätesi ovat takaa sidotut,
selkäsi seinää vasten,
tai muuten laboratoriossa
valkoisessa takissa ja suojalasit päässä,
kykenet kuolemaan ihmisten puolesta
jopa ihmisten joiden kasvoja et ole nähnyt,

vaikka tiedätkin että elämä
on kaikkein todellisinta, kaikkein kauneinta.
Tarkoitan, elämä on otettava niin vakavasti
että vielä seitsemänkymmenen iässä,
    esimerkiksi, istuttelet oliivipuita
etkä tee sitä lastesi takia,
sillä vaikka pelkäätkin kuolemaa niin et usko sitä,
koska elämä, tarkoitan, on vaa'assa painavampi.

2

Sanotaanko että ollaan vakavasti sairas, leikkauksen tarpeessa,
mikä tarkoittaa että ehkä emme enää nouse
valkoiselta pöydältä.

Vaikka on mahdotonta olla tuntematta surua
varhaisesta poismenostamme,
me silti nauraisimme vitseille,
katsoisimme ulos ikkunasta että sataa,
ja yhä odottaisimme malttamattomina
viimeistä uutislähetystä.

Sanotaanko että olemme etulinjassa
jonkin taistelemisen arvoisen puolella, sanon.
Siinä, ensimmäisessä tulikasteessa, sinä päivänä,
kaatuisimme taistelussa, kuolisimme.
Me vihastuisimme oudosti tästä,
mutta yhä huolestuisimme kuolleiksi
sodan lopputuloksesta, mihin saattaisi mennä vuosia.

Sanotaanko että me olemme vankilassa
ja lähellä viittäkymmentä,
ja meillä on jäljellä kahdeksantoista vuotta
ennen kuin rautaovet avautuvat.

Me jatkaisimme silti elämää ulkomaailman kanssa,
ihmisten ja eläinten, ponnistusten ja tuulen
tarkoitin ulkomaailmaa muurien takana.
Tarkoitin, miten tahansa ja missä tahansa me olemme,
on meidän elettävä ikään kuin emme koskaan kuolisi.

3

Tästä maapallosta tulee kylmä,
tähti tähtien seassa
ja eräs pienimmistä,
kullattu tomuhiukkanen sinisellä sametilla –
tarkoitin tätä, meidän valtavaa maapalloamme.
Jonain päivänä maapallosta tulee kylmä,
ei kuin jääkimpale,
tai edes kuollut pilvi,
vaan kuin tyhjä saksanpähkinä se tulee kieppumaan
pitkin sysimustaa avaruutta ...
Sinun on surtava tätä nyt
– sinun on siis tunnettava tätä surua nyt –
sillä maailmaa on rakastettava näin paljon
jos aiot sanoa "minä elin" ...

Nazim Hikmet valoi uskoa vapaustaistelijoihin kaikkialla maailmassa:

”Jokaisessa maassa ja jokaisessa ajassa me kohtaamme eturintaman taiteilijoita jotka taistelevat aikansa pimeitä voimia vastaan. Nuo avantgardistit, jotka taistelevat kansan onnellisuuden ja kauniimman elämän puolesta, ovat aina tulleet noiden pimeiden voimien ahdistelemiksi, tutkimiksi, alistamiksi ja murhaamiksi. Mutta he tietävät ettei mikään vaino ja uhka, ei kuolema eikä valhe kykene pysäyttämään historian kulkua kohti parempaa, kauniimpaa, oikeudenmukaisempaa ja onnellisempaa maailmaa. Ja näiden kirjailijoiden työstä ja heidän elämästään tulee esikuva seuraaville sukupolville.”

Oudot herrat

Monet uuden tasavallan runoilijat löysivät siis uuden klanginsa uudella virallisella kielellään, joka oli hyvinkin erilainen kuin arabian kieli, jota monet olivat tottuneet käyttämään, ja omaksuivat myös Nazim Hikmetin käyttämän vapaan mitan runoudessa. Myös boheemi istanbulilainen kolmen musketöörin porukka, joka kutsui itseään nimellä ”Oudot”, *Garip*, pyrki vapaudennälässään suorapuheisuuteen, mikä oli varsin vierasta vielä hyvin feodaalisen yläluokan runotottumuksille. Nämä kolme nuorukaista, jotka pyrkivät hajoittamaan vallitsevia järjestelmiä, oli sitten kysymyksessä mikä ala tahansa, ihailivat nokkelaa helpoutta myös kirjallisuudessa.

Heistä tunnetuin oli Orhan Veli (1914-1950), joka hyvin nuorena putosi humalapäissään tietyömönttuun ja kuoli. Muita olivat Oktay Rifat ja Melih Cevdet Anday. Heidän yhteinen teoksensa *Garip* (1941) oli outo lapsenmielisessä epäpoliittisessa eroottisuudessaan.

Orhan Velin oma tuotantokin on lapsenmielistä melodista kapinaa. Joissakin runoissa toisto toimii oivana tehosteena tuodessaan sensuaalisuuttaan esiin. Magneettimainen tapa tuoda esille paikka ja sitten huomaamattaan imaista mukaansa lukija omaan tunnelmaansa, ikäänkuin istumaan hänen vierelleen, on kieltämättä viehättävä.

Istanbul, kuuntelen sinua

Istanbul, kuuntelen sinua, silmät kiinni
ensin kevyt tuuli henkäilee
hiljaa hiljaa heiluu
lehdet puissa, hiljaa hiljaa
kaukaa kaukaa
vesikauppiaiden loputon kilistely
Istanbul, silmät kiinni, kuuntelen sinua

Istanbul, silmät kiinni, kuuntelen sinua
kai lintuja lentää ohitse, lintuja
taivaalla parvet parvet kirkuvat kirkuvat
verkkoja nostetaan lahdella
jonkun naisen jalat työntyvät veteen
Istanbul, kuuntelen sinua, silmät kiinni

Istanbul, kuuntelen sinua, silmät kiinni
viileän viileä Suuri basaari
kuhisevan kuhiseva Mahmutpasan basaari
takapihat täynnä kyyhkyjä
vasaran ääni lyö väärään aikaan
minun kevätuuleni, hiki tuoksuu
Istanbul, kuuntelen sinua, silmät kiinni

Istanbul, silmät kiinni, kuuntelen sinua
päässäni pyörii juuri maailman laskuhumala
himmeässä valossa ui venelaituri ja kartano
tyyntyvän etelätuulen humisevassa sylissä
Istanbul, kuuntelen sinua, silmät kiinni
Istanbul, kuuntelen sinua, silmät kiinni
huora kulkee kadun laitaa
kiroilut hyräilyt laulut
joku heittää jonkun sanan
jotain putoaa maahan
varmaankin ruusu
Istanbul, kuuntelen sinua, silmät kiinni
Istanbul, kuuntelen sinua, silmät kiinni
joku pikkulintu räpistelee hameiden alla
minä tiedän kun otsasi kuumenee
minä tiedän jos huulesi kostuu ja kun
vihersammaleisten pähkinöiden takaa
nousee valkoinen samettikuu
ymmärrän sydämeni lyövän
Istanbul, kuuntelen sinua, silmät kiinni

Hänen runonsa saa myös ihmiset nauramaan. Minä olen joskus lueskellut Orhan Veliä kyläläiskakaroille, ja he ovat vatsat kippurassa nauraneet hänen huumoripitoisille lausahduksilleen. Kuten runo *Bedava*:

Ilmaiseksi

Me elämme ilmaiseksi.
Ilma on ilmaista, pilvet ovat ilmaisia,
mäet ja laaksot ovat ilmaisia.
Sade ja muta ovat ilmaisia.
Autojen ulkokuoret,
elokuvateatterien lämpiöt,
näyteikkunat ovat ilmaisia.
Se ei päde leipään ja juustoon –
mutta suolavesi on ilmaista.
Vapaus tulee maksamaan sinulle henkesi,
mutta orjuus on ilmaista – jossain –
kelle tahansa joka sitä haluaa.
Me elämme ilmaiseksi.

Vanhoja vaatteita

Minä ostan vanhoja vaatteita.
Minä ostan vanhoja vaatteita ja tuunaan ne tähdiksi.
'Musiikki on rakkauden ruokaa.'
Minä rakastan musiikkia.
Minä kirjoitan runoutta.
Minä kirjoitan runoja ja ostan vanhoja vaatteita.
Minä myyn vanhoja vaatteita ja ostan musiikkia.
Jos vaan voisin olla pikku kala
suurensuudessa raki-pullossa.

Vierailijat

Minä olin niin ikävystynyt eilen illalla
kaksi askia tupakkaa eivät auttaneet mitään.
Yritin kirjoittaa, ei sanaakaan.
Ensimmäistä kertaa vuosiin soitin viulua,
kävelin ympäriinsä,
katselin ihmisten pelaavan backcammonia,
ja jakelin sopivia kommentteja,
lauloin lauluja nuotin vierestä,
tapoin hyttysiä - tulitikkuaskillisen.
Viimeinkin, piru vieköön!
Tulin tänne tapaamaan sinua ...

Orhan Veli

Retki

Koivut ovat kauniita.
Silti
kun me saavumme
viimeiselle pysäkillle
olisin mieluummin
joki kuin koivu.

Baari

Minä en rakasta häntä enää.
Miksi minun sitten pitäisi
kävellä
joka yö
ohi sen baarin
jossa join
joka yö
ajatellen häntä?

Pitääkseni itseni vireessä

Nuo rakastettavat naiset ajattelivat
että kirjoittamani rakkausrunot
oli kirjoitettu heille,
ja minä aina tuskastuin
tietäen että kirjoitin
vain pitääkseni itseni vireessä.

Ratikkakuski

Hän katsoo eteensä kaiken aikaa.
Hän ei polta tupakkaa.
Hän on
ihme!

Oktay Rifat (1914-1988) syntyi Mustan meren rannalla Trezibondissa, opiskeli ennen toista maailmansotaa Pariisissa asianajajaksi, ja työskenteli suurimman osan elämästään Turkin valtion rautateillä lainopillisena neuvonantajana. Lukuisten omien runoteostensa lisäksi hän käänsi ranskalaista runoutta, kuten Éluard, Supervielle, Soupault, Aragon ja Bonnefoy, sekä latinalaisia runoilijoita kuten Catullus ja Vergilius.

Piha

Molemmissa käsissä ämpärit täynnä vettä.
Puutarhan multa antoi elämälle suuntaa.
Tyttö saapui. Fatime.
Äitinsä pesi vaatteita pyykkilaudalla.
Ripusti ne narulle.
Isäntä juurtui muurin seinustalle.
Leuka polvien päällä.
Poltti tupakkaa.

Kuin lintu

Minä lennän ylläsi kuin lintu.
Minä ojentaudun sinuun kuin oksa.
Minun jokeni virtaavat sinuun ja sinusta.

Paimeneni pyörittävät päätäni kuin tukkia
vuorelta tasangollesi.

Sinä olet kirves joka kaataa minut,
sinä olet tuli joka polttaa minut sydämeesi.
Minun savuni savuttaa sinun piipustasi.

Toista maailmansotaa seurasi poliittinen vapautuminen Ataturkin seuraajan Ismet İnönün valtakaudella. Demokraattisen Puolueen noustessa valtaan 1950 maassa vallitsi optimistinen kasvukausi, joka sai aikaan laajan maaltamuuton kaupunkeihin työn perään. Nousukautta seurasi armeijan vallankaappaus 27 toukokuuta vuonna 1960, minkä jälkeen armeijan vallankaappauksia seurasi kymmenen vuoden välein. Tästä on sanontakin: "Valtioilla on armeija, mutta Turkin armeijalla on valtio". Runoudella ei ollut juurikaan lukijoita turkkilaisten työläisten keskuudessa, ja eliitti vaati taiteelta viihdyttäjän roolia. Vallitsi vakava taiteellisten ja kulttuuristen arvojen eroosio.

Ikinci Yeni

Tästä tyhjiöstä syntyi *Ikinci Yeni*, "Toinen Uusi Liike", jota kriitikot sanoivat eskapistiseksi ja porvarilliseksi opportunistiksi. Näitä runoilijoita olivat Cemal Süreya (1931-1990), Turgut Uyar (1927-1985), Edip Cansever (1928-1986), Ece Ayhan (1931-2002), Ülkü Tamer (1937-) ja İlhan Berk (1918-2008). He eivät niinkään halunneet kommentoida outoja edeltäjiään, vaan kuvata vieraantuneen yksilön tunteja suurissa metropoleissa. He olivat näin enemmän psykologisia, enemmän metafysisiä ja enemmän esoteerisiä. Suosituin näistä runoilijoista oli Cemal Süreya. Omintakeisella kuvakielellään, ironiallaan ja nokkeluudellaan hän laajensi runouden liikkuma-alaa tuomalla siihen epäsovinnaisia elementtejä. Seuraavassa näyte hänen ensimmäisestä teoksestaan *Üvercinka* (1958):

Ensin kätesi tulivat minun ja yksinäisyyden väliin
sitten äkkiä ovet avautuivat selkosen selälleen
sitten sinun kasvosi ja sinun silmäsi ja sinun huulesi
sitten kaikki tuli
Eräänlainen pelottomuus ympäröi meitä
sinä otit häpeäsi ja ripustit sen naulaan
minä asetin sovinnaisuuden pöydälle
näin kaikki tapahtui aluksi.

Hyvämaineinen

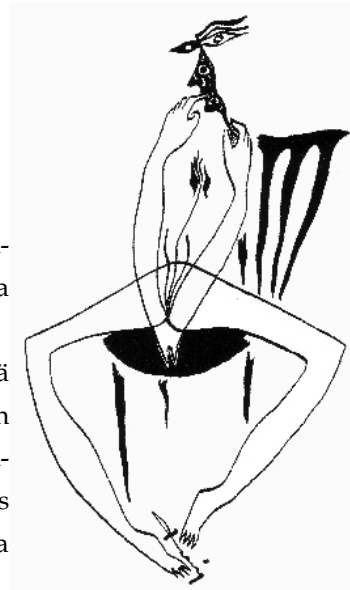
Minun hengitykseni on punainen lintu
hiustesi kastanjanruskealla taivaalla
minä kaappaan sinut syliini
ja sinun jalkasi kasvaa suunnattoman pitkäksi

Minun hengityksestäni tulee punainen hevonen
pystyn näkemään palaneilta kasvoiltani
me olemme köyhiä ja yöt lyhyitä
meidän pitäisi rakastella laukaten

1960-luvulla Süreya toimitti kuukausittain ilmestyvää lehteä *Papirüs*, jossa julkaistiin aikakauden mielenkiintoisimpia luovia ja kriittisiä töitä ja luomuksia.

Runoilija Turgut Uyar (1927-1985) kirjoitti runoja pitkällä proosamaisilla riveillä yrittäen ilmaista irrationaalisuuden "pimeitä jumalia" ihmisessä. Hän kieltäytyi olemasta perfektionisti. Seuraavassa runossa "Merensinisten kolminaisuus supistettuna yhteen" hän lähentelee Cesar Vallejon tuskaista energiaa.

Petoksen ja viekkauuden päivänä, kelvottomana, ei kunnolla eletty
päivä silmätön, korvaton, kädetön, jalaton, katkaistu
kaikki minun puutokseni, tyhjyyteni, sekasortona, pinottu korkeaan pinoon
seikkailut jotka ovat pettäneet minut, nämä tuhannet vuodet
järjestelmät, ihmiset, kuolemat korkeaan pinoon
niin monia aurinkoja, niin monia rantakäärmeitä, niin monia suunnitelmia
äkkiä sininen muistuttaa minua jostain ihmisestä
äkkiä minä ajattelen kalan suuta
ja minulle tulee viileä olo
minä olen ajatellut kolmea paikkaa sinulle ja minulle
yhtä aurinkokukkien vierestä, yhtä kolmeykkösessä – älä kysy
älä kysy minulta nyt saatan kertoa sen sinulle jonain päivänä
kun olen rohkeampi voimamiehempi saatan kertoa sinulle
valaiskaamme ensin hieman tätä vihaista pimeyttä
rakentakaamme kaupunkeja jotka muistuttavat tätä päivää
aloittakaamme uudestaan seesamin siemenet ja leivät
meren yli matkaaminen rakastuminen
menkäämme ja palatkaamme
ehkä tuo ääni petaa nuo pehmeät vuoteet tuon vihreän kenties
minä voin murtaa kallioita voin sekoittaa morttelissa voin päällystää teitä
me voimme olla onnellisia menkäämme ja palatkaamme
minä en halua huutaa minä voin murskata kiviä sekoittaa morttelia
ja sinulla on hiukset kuin vesiputous yhdentekevää mitä putoaa

Edip Cansever (1928-1986) on niin ikään kiinnostuneempi sisällöstä kuin muodosta. Hänen subjektinsa on vieraantunut ihminen urbaanissa ympäristössä. Luonto ja meri vetoaa häneen. Seuraavassa on hänen runonsa

Vetovoimainen tarhaneilikka

Tiedätkö että sinä elät minussa pala palalta
silti on olemassa sellainen seikka
kuin rakastettavuus sinun seurassasi,
esimerkiksi me juomme rakiä ja se on kuin
tarhaneilikka nielaisisi meidät.
Vieressämme puu työskentelee suurenmoisella tarkkuudella
mieli ja vatsa kadottavat tunnon ja keinuvat keskenään.

Sinä olet mielessä tuossa tarhaneilikassa, minä otan sen
ja annan sen sinulle. Sitten sinä annat sen edelleen
jollekin toiselle. Näin saavutetaan suurempi kauneus.
Tiedätkö sinä että joku antaa sen taas edelleen
ja näin tarhaneilikka kiirehtii kädestä käteen.

Kuten näet me levitämme tätä rakkautta,
lämmöllä minä viivyn luonasi, mutta se ei ole se,
katso miten seitsemän väriä kääntyy valkoiseksi
kukin toisikseen me luomme sopusointumme.

Ikinci-Yeni eli Toisen Uuden Liikkeen runoilijoista kaikkein kiistanalaisin ja epämääräisin on Ece Ayhan (1931-2002). Ayhan on innokas harvinaisten historiallisten kirjojen lukija, ja hän kaivaa niistä taruja ja legendoja unohdetuilta ajoilta. Neljännessä kirjassaan *Devler ve Tabiat (Valtio ja Luonto)* hän kritisoi aikaansa; seuraava runo *Mestarin ääni* on tuosta teoksesta:

I

Lintu parka ei koskaan unohda, se oli kirjarovioiden vuosi
neljästäkymmenestä portista yhtä aikaa me näimme tunkeutuvan
päättömän hevosen ja sen ratsastajan kalvakkaan haamun
ennustusten mukaan murskaava kuolema oli palaamassa idästä
sen takia katkera virta jakoi kaupungin kolmeen osaan

II

Lintu parka ei koskaan unohda, pojat kuolleine mestareineen
kampasivat toistensa vedestä nousevia hiuksia
oi kypsät vesimelonisydämet, minun nuoret mieheni, Istanbulini
Te kätkette sydämenne häpeään ja teissä haisevat mätänevät kukkaset
tämän rikotun kaupungin liuskeen yllä lentävät mustat varpuset

III

Lintu parka ei koskaan unohda tätä kultaisen dialektiikan lakia
historiassa niin monet prinssit ovat tietämättään
kantaneet hevosiiaan selässään
sinne heidän arkkuihinsa kaiverretaan mestareiden säkeet.

Vuonna 1966 Ayhan oli jo kirjoittanut kaksi kolmesta tärkeimmästä teoksestaan, *Kinar Hanimin Denizleri ("Neiti Kinarin vedet")* (1959) ja *Bakissiz Bir Kedi Kara (Sokea musta kissa)* (1965). Kirjoittaakseen kolmatta teostaan *Ortodoksit* (1968), kaikkein historiallisinta, satiirisinta ja Istanbul-keskeisintä teostaan, Ece Ayhan muutti kaupungin kaduille transvestiittien, nais- ja miesprostituutujen, tatuojien ja herooinikauppiaiden keskelle. Tuolla Galatan alueella asuivat tuohon aikaan myös kaikenlaiset vähemmistöt, kuten armenialaiset, kreikkalaiset, juutalaiset ja venäläiset. Slangissa sana "ortodoksit" tarkoittaa myös huoraa, homoseksuaalia, petturia, ja niin edelleen.

Ortodoksit I

Hänen ainoa puolensa – mieskasvonsa – mistä puhua: tila hänen jalkojensa välissä. Ja hän on kasvattanut viikset ja parran. Parantumaton. Luonnonoikku. Sellaista puhetta hänestä. Hän ei lähentele naisia niin kuin pitäisi. Hän ruokkii epäilyä. Hänen päässään seisoo sulka. Parturin jäljiltä. Pornografinen mestariteos. Hänet on haudattu maan alle. Pää edellä. Auts! Muutamia purjeveneitä, säikähtyneinä, loistavat kaukaisuudessa. Miksi en kyennyt ymmärtämään? Säädyllisyys, mieliala. Sääliä pidellään tahdikkaasti kädestä. Tyttö, turmeltunut. Kävelee miehensä räystäiden alla. Ovien lukot ovat antaneet itsestään periksi. Verho liikahtaa. Hän on tullut raskaaksi makaamalla ruumiin päällä. Joka teeskentelee impotenssia kirkossa. Ennen kuin se hoituu. Tyttö on kasvattanut löytölapsia suomaalla. Minä poltin tyhjän kirjeen kaatamalla sen päälle bensaa. Huijarin kirjekuori jalkakäytävällä. Loistava mehiläisvaha. Sulaa.

Nyt, tähteet. Tiedän. Kouristus lapsen sydämessä. Hänen voimakas, aistikas ranteensa. Ja miten hän piteleekään haukkaa, täytettyä, kokonaista, yrittäen sukia sen sulkia. Hän on kirjoittanut sahraamalla etsattuna rintaansa, toistaen yhtä sanaa sanakirjasta loputtomiin: hermafrodiitti. Hermeettinen nainen. Varasnainen. Naisen varas. Hän rakastelee puremalla omaa huultaan. Hän soittaa jäätä-minuun-jälkesi säveltä luutulla. Pelokkaista. Minä luin Maltaan juutalaista. Menin turvaan arkkuun.

Ilhan Berkä (1918-2008) kutsutaan kaikkein kokeilevammaksi moderneista turkkilaisista runoilijoista. Vaikka hän aluksi kirjoitti yksinkertaisia runoja sosiaalisista kysymyksistä, hän alkoi lukea, kääntää ja lainata esimerkiksi runoilijoita kuten Rimbaud, Mallarmé, St. John-Perse, Ezra Pound, T. S. Eliot, e.e. Cummings ja monia muita. Hän oli kiinnostunut ja inspiroitunut myös historiallisista paikoista ja henkilöistä, mutta onnistui piilottamaan ne runoihinsa ikään kuin näkymättömäksi maisemaksi.

Muita uuden liikkeen nimiä

Sezai Karakoc (1933-) sai vaikutteita islamista ja ilmaisi mystiikkaan sitoutunutta runouttaan perinteisemmällä tyylillä. Toisaalla Kemal Özer (1935-2009) aloitti runollisen uransa saman liikkeen formalistisena jäsenenä, mutta pitkän hiljaisuuden jälkeen ilmestyi poliittisesti osallistuvana runoilijana Brechtin hengessä.

Vuoden 1961 perustuslain tuoman vapauden ilmapiiriin seurauksena ryhdyttiin julkaisemaan aiemmin kiellettyä poliittista ja filosofista kirjallisuutta turkin kielellä, ja Nazim Hikmetin runoja ryhdyttiin julkaisemaan nuoremmalle lukijakunnalle. Suurin osa nuorista runoilijoista politisoitui ja ryhtyi olemaan naiivin kriittinen niitä kohtaan jotka eivät kirjoittaneet poliittista runoa.

Eräs runoilija joka vaikutti nuoriin runoilijoihin 1960-luvun alussa oli Ahmed Arif (1926-1991). Kun hänen ainoa runokirjansa *Hasretinden Prangalar Eskittim* (*Kaipauksen kahleet*) ilmestyi vuonna 1968, monet nuoret lukijat innoittuvat hänen sankareistaan salakuljettajista ja vuoristorosvoista romanttisina vallankumouksellisina. Myös tuon aikakauden "Vallankumoukselliset nuoret runoilijat" Ataal Behramoglu (1942-), Ismet Özel, (1944-), Süreyya Berfe (1943-), ja Ozkan Mert (1944-) hyökkäsivät voimalla porvarillisia kirjoittajia vastaan. Tämä solidaarisuus kesti kuitenkin vain 12 vuotta, kun maaliskuun 1971 Muistio antoi vakavan iskun vasemmiston aktivisteille, kriittiselle lehdistölle ja yliopiston opettajille. Lukuisat sivistyneistön jäsenet saivat vankeustuomioita – jopa runoilijat. Tämän jälkeen syntyi muita kirjallisia ryhmiä, kuten Hallan Dosdan (Ihmisten ystävät), Gelecek (tulevaisuus), ja Militan (Militantti).

On muitakin nimiä, kuten Necati Cumah, Cahit Külebi, Sabahattin Kudret Aksal, Sabri Altinel ja Gülten Akin, jotka rikastuttivat Turkin runoutta tavalla tai toisella. Mutta neljä mestaria, jotka hallitsivat viimeisten kolmenkymmenen vuoden ajan ovat Oktay Rifat, Melih Cevdet Anday, Fazıl Hüsni Dağlarca ja Behçet Necatigil. He kaikki jatkoivat kirjoittamista ja kehittyivät runoilijoina iän kasvaessa. Dağlarca ja Necatigil ryhtyivät molemmat kirjoittamaan sosiaaliskriittistä runoutta poliittisten ja sosiaalisten olojen kiristyessä.

Uudet sukupolvet

80-luvulla ja 90-luvun runoilijat kuten Erdal Alover, Enis Batur, Sina Akyol ja Ahmet Erhan, jotka olivat alkaneet julkaista runojaan 70-luvulla, kirjoittivat kypsiä teoksia saaden mainetta sekä kotimaassa että ulkomailla. Ilmaantui myös uusia nimiä, kuten Küçük Iskender (s. 1964), joka ryhtyi ensimmäisestä teoksestaan *Gözlerim Sigmiyor Yüzüme* (Silmäni ovat liian isot minun naamaani) lähtien tutkimaan sekasortoista maanalaista liikettä muuntaen arkipäivän hauskaksi kauhuskenarioksi. Hän pitää itseään kirottuna runoilijana, piippuapolttavana ironistina, köyhän miehen Rimbaudina joka ei koskaan lakkaa kirjoittamasta runojaan.

Roni Margulies (1955-) on itseoikeutettu salaliittolainen joka kirjoittaa nostalgisia runoja Lontoon pyhätössään lapsuudestaan Istanbulissa. Hän aloitti kääntämällä Ted Hughesia ja Philip Larkinia ennen kuin julkaisi omat neljä teostaan 1990-luvulla. Hän on riimittelyn käsityöläismestari, vieraantunut sielu joka on kotonaan metropolissa.

Bejan Maturin (1968-) ensimmäisestä kirjasta *Rüzgar Dolu Konaklar (Tuuli kantaa linnoituksia)* tuli välitön menestys, kun se julkaistiin vuonna 1996. Kirjan hengästyttävä anatalialainen kuvasto perhesuhteista, maastamuutosta ja rakkausrituaaleista luovat intohimon ja hellyyden täyttämän tunnelman. Hänen toisessa teoksessaan *Tann Görmesin Harflerimi (Älköön jumala nähköön minun kirjeitäni)* hän puhuu raamatullisella ja lapsellisella kielellä lyyrisiä tarinoita jumalan hylkäämässä ilmanalassa. Hänen kielensä rytmi on peräisin hänen kotikielestään kurdista, mutta hän kirjoittaa turkiksi. Hänen kuudes kirjansa, *Ibrahim'in Beni Terketmesi*, (2008), on kriitikoiden mukaan hänen parhaansa.

**Olen oppinut,
tässä maailmassa
eläminen satuttaa**

Kaikki verenpunaiset kivet maan päällä
on sivelty jumalan verellä.
ja niin se vaan on että nämä verenpunaiset kivet
opastavat meitä nuoruudessamme.
Jumala, vierellämme
nuoruudessamme,
koskettaa meidän korvakorujamme,
meidän kaulakorujamme myös,
tulee meidän kenkiimme,
tyttömäisiin sukkanauhoihimme
ja piiloutuu.
Minun pitäisi ostaa verenpunainen leninki ja patja,
verisormus
ja lamppu.
On tuleva aika
kun äitiys alkaa, sitten uuvahdus.

Veri joka osaa odottaa
osaa myös olla kivi.
Olen oppinut, satuttaa elää tässä maailmassa.

Verenpunaisen tummaa
sinisen tummaa
ja alussa
on todella oltava tarkoitus,
eivät meitä jätä jumala eivätkä meidän äitimme.

Turkkilaisen nykyrunouden monimuotoisuudessa on nähtävissä nykyaikaisen Turkin ristiriidat ja konfliktit, luonnon rikkaus ja suuren maan erilaiset juonteet. Eräs asia joka yhdistää lähes kaikkia turkkilaisia runoilijoita on alikehityksen ongelma. Runoilija Oktay Rifat määrittelee sen runon keinoin:

Jäädä jälkeen, tieteessä, taiteessa, lehdetön
epäkukkuminen keväällä, kivistävä otsaan
painettu tähti.
Jäädä jälkeen, kahlittuna puiseen auraan
kun voisi kyntää läpi teräksen kuin paperin
ajan kukistamatta.
Jäädä jälkeen, pelätä ihmisiä
kuin ihmiset pelkäävät sakaaleja
kun voisi elää veljeydessä, kurittaa
sen sijaan käärmeitä.
Jäädä jälkeen, oppimattomana ja täittömänä
jännitettynä kuin jousi synkässä rotkossa;
murtautua läpi tuolla liikevoimalla!

Artikkelin suomennokset Riitta Cankocak & J. K. Ihalainen

Cevat Capan

Rastas akasiapuussa

Tuona kesänä,
minä luin romaaneja, romaaneja, romaaneja,
uin autoilla hiekkarannoilla, opettelin
tuulten ja kalojen nimet.
Lukuisia lauseita alleviivasin
punaisella kynällä.
Kuten:
"Juna täynnä sotilaita saattaa muuttaa historian kulun."
Ja vielä toinen samasta kirjasta
"Rastas ryhtyi laulamaan akasiapuussa."
Öisin minä makasin selälläni kuivuneessa ruohossa
katsellen tähtiä taivaalla,
mielikuvituksessani ne kävivät keskustelua
käyttäen alleviivaamiani lauseita.
Kaukaisuudessa vesiputouksen ääni
lomittui tähtien mataliin ääniin.
Silti kuulin kolmen viisaan keskustelevan siitä
mikä oli kaikkein hetyttömmin aalto
tuossa kärsimyksen meressä jota Elämäksi kutsutaan.
He keskustelivat asiasta Adil Nushiranin pihalla.
Ennen kuin menin nukkumaan, kuulin
miten historian kulkua muuttava juna täynnä sotilaita
kulki kovaa vauhtia ohitse, ja sitten
rastas ryhtyi laulamaan akasiapuussa.

Lesboksen Midilli meren toisella puolen, hiljaisuudessa,
hiljaisuus kuin tuon rakastuneen,
intohimoisen naisen kirku
yön tuhansille korville.

Puoliksi kuunneltu tarina

Käännetäänpä vielä yksi sivu tuosta merestä,
sivu jolla valkoharjaiset leijonat vaeltavat.
Tällä kertaa vanha tarinankertoja kertoo jostain
joka on oikeasti tapahtunut. Mutta hänen silmissään
sama tuhannen ja yhden yön viettelevä pilke,
hänen äänessään etäisyydet, villituulet,
kuivat lähteet, matkat, karavaanit.
Tarina kertoo taiteilijan viimeisistä päivistä
miten hän maalaa kukkia ja värittää ne eri värein.
Hänen sanansa ja kuvat kasvavat yhteen;
pitkä vaellus, väkijoukot
kaikelle maailmalle kuin kirjain jota on mahdoton tavata,
kipu sairaiden kasvoilla.
Jokaisen matkaajan tavoin kantaen kaipuun
kipua sydämessään kaikilla matkoillaan.
Tarinankertoja puhuu pehmeästi hyräillen
ikään kuin lauluun puhkeamaisillaan; sitten niiden äänellä
jotka levittävät rakkauden eteemme, hän jatkaa tarinaansa.

Mutta minä enää ole siellä. Minä olen jo siellä
missä on tarinankertojan määränpää,
mutta saavuttuani olen yhtä kevyt kuin pilvi
joka on karistanut sateen taakan,
ja pimeyden hiljaisuuden sisällä
ja hiljaisuuden riemun sisällä
siellä minne tarinankertojan kohtalona on saapua.

Ahmet Telli

Löytyi heidän nimisiään kaikista maista
mutta mikään maa ei kantanut heidän luonnettaan

ehkä vaaleaa ehkä tummaa
niin siis joka väriä keskenään

eivät kullankaivajia
eivät vieteltyjä vieraita

vaikka joka piirityksessä muurilta ammutaankin
niin eihän seikkailija kuoltuaan kuitenkaan kuole

ovathan he aina yksin   yksin ja kyllä
tuntevat olemassaolonsa kynnyksen, yhteisen tien

he jotka tässä elämässä
ovat tuomitut sankaruuteen

Utuiset muistot veivät meidät takaisin
rikkauden värit ja vääristyneet hetket

kuinka voi kirjoittaa että joku siis kuolee
ettei vaan taivaalle kävisi kuin pilville

vahvoin rantein ja silmät tähtäimessä metsästäjä
piiritti heidät, leikkasi maat irti paratiisista

vai itsestään kulunut surumielisyyskö
sai täysosuman sulki valon

ei seikkailuja kirjata ylös
ei ihmisten eepista runoa ole kirjoitettu

jos pala palalta valmistaisivat kotkan
niinkuin oikeastaan kävikin

suihkuaa mielistä
saavutusten sammuttama tuli

Gülten Akin

u o
j h ikj7 ok
jhn pl s

67t

kuin "hän kirjoiti runoja ja ne vankilassa kirjoitetut, niin
minunkin tai kaltaisteni kansanlaulun u
uudelleenlaulajien, kynän laahustaessa kirjaimesta
e kirjaimen, oli hänenkin pyrkimyksenä olla
unohtamatta kauneutta. Hän ei julkaissut sanojaan ...
repi kirjoituksensa ...
kuka oli oikeutettu niitä lukemaan? kuka hekö
joiden rakkaus ei muurien ulkopuolelle liiku,
j oksiltamme, silmuistamme, selleissä kidutukseen
turvautuvien, eläinten, kukkien ja vaimojen ystäviksi
m itseään kutsuvatko sitä olevat."

gulten akin1986

m j ik
mmm

kli tygf

oki

olkij

öl å 8u

Suomentanut Riitta Cankocak

Sennur Sezer

Neekeri

Synnyimme luontoon
silmät kiinni rakastellessamme
ja pimeydessä on kaikkien naisten lämpö yhtä kaunista
jos se on totta niin miksi sitten verrataan
käsivarsia ja reisiä liukuvaan mieleen

Olkipatjojen kärsivällisyys saavutti tietyn pisteen
liikehtiessämme. Ettet loppuisi.
Nälkäiset kädet ojentuivat käsiimme
pääkallo viilenee nopeasti
kun retkiltäsi kaiku laulaen palaa
ja pimeys nielaisi kaiken sen
mikä kämmeniltämme puuttui

Synnyimme luontoon
silmät kiinni rakasteltaessamme
pimeys paritteli hajamielisenä ja
valui sitten väliimme
täyttäen joen vedet
"Nämä rannat ovat valittua kauneutta.
Kauneuden valitsemat rannat"

Te vastarannan tytöt, miksei kuolema liikuta teitä

***

Unelmoi vaan kielletystä lämmöstä
koko elämäsi
paljon on kylmillään taloja maailmalla
tulet palelemaan kun palat
sinussa kun virtaa loputon varsan into suonissasi
kerkeätkö rakastella jokaisen leipää myyvän naisen kanssa
entä leipä

Jättiläispeilien orjana vuodesta vuoteen
jos ojennat käden niin tavoitat taivaan
sinäkö mittaat koko pituudellasi
minun vapaitten murheitteni summan

Joku ehkä tappaa sinut juuri nyt
voit olla varma että käteni laskeutuvat silloin syliini
ja että lapset pysyvät paimenina elämänsä loppuun saakka
lupaan sen
kukaan ei tule käyttämään kynääsi
kengillesi löytyy käyttäjä
joku ehkä tappaa sinut juuri nyt
kaikkien lastesi nimet ovat satama
ja vaimosi leski
kerro jos löydät minullekin vertaisen nimen

Joku ehkä tappaa sinut juuri nyt
sinut peitellään. Huultesi leipää suudellaan ensimmäistä kertaa
En itke. Sääntöihin kuuluu kassakoneita ja valtaparistoja
loppuunmyytyjä kuolleita tyttöjä
ja hiekkaa hiekan päälle
Anatoliasta

Joku ehkä tappaa sinut juuri nyt
mutta kätesi puree pimeyttä, eikä vaan
jollekin joku tyttö on hevosen hintainen
ja sinä opetat tämän taas uudestaan seuraavalle
kun joku taas tappaa sinut juuri nyt
en voi sille mitään

Suomentanut Riitta Cankocak

Ilhan Berk

En halua ajatella

Mikään ei ole niin vanhaa kuin tämä maailma. Taivas on sairas. Aurinko on tavallinen. Puut ovat taidottomia. Joka aamu Bedu menee töihin kamelillaan. Joka ilta kaksi kiinalaista kävelyttää lintuaan.

Maailma on toistamista. Puu katsoo tuhat vuotta ikuisuuteen. Näkee dinosauruksen tuhannen vuoden päässä. Ghazalilla oli tapana verrata itseään numero seitsemään. Homeroksella oli tapana kävellä joka aamu.

Silmälle ei ole mitään uutta.

Se on hirvittävää.

Oliko se Goethe kun sanoi "Aika on minun peltoni"? En minä halua tietää. Sieltä missä se istuu on talosta näkymä Montevideoon. Tuoli on urbaani. Ikkuna on feodaali. Vesi juoksee ilman muistia. Sielu on yksin. Lapsena minä halusin olla joki. Joet aina kutsuivat minua. Minä en halua ajatella. Maailma ajattelee minun puolestani.

Maailma on kuollut.

Pronssi: Monarkia.

Rauta: Demokratia.

Eräänä iltana minä äkkiä näin että maailma oli tullut vanhaksi. Sen näkeminen näännytti minut.

Askelopis

Askelopiksella oli tapana kävellä linnun kanssa Efesoksesta ja hän pystyi näkemään mitä me emme. Esineet ovat sellaisia; eivät kaikki pysty näkemään niitä. Ne rakastavat salaisuutta. Kuin runoilijat, niin myös ne puhuvat valkoisella kielellä. Järki ei pysty käsittämään sitä. Silti ei ole olemassa mitään näkymätöntä. Esineet eivät tätä tiedä. Miksi tietäisivät? Lopultakaan, ei niiden kuulu tietää. Tietävätkö kalat veden jossa ne uivat? Minä tunnistin metsän tietämättä sitä, enkä koskaan unohtanut sitä*. Ei ole mitään keinoa pysäyttää niitä, kerran kun esineet ryhtyvät sanoiksi. Ne verhoavat maailman, muuttuvat sitten tuhansiksi lauseiksi. Minä opin tuntemaan maailman lauseiden kautta. Kaikkeuden ulkoiset rajoitukset. Kieli on ainoa maailma, tuo se- kasikiö!

(Minun rakastettuni kieli, älä piilota noita tallaamattomia polkuja äläkä estä minua näkemästä niitä.)

Esineistä ei ole mitään lisättävää. Näin pitkälle Askelopis ei kyennyt näkemään. Kuolema paljasti sen hänelle. (Eikö filosofia, kaikesta huolimatta, opetakin meille jotain kuolemasta?)

Sanoisitko että esineet ovat yksinäisiä?

Tästä lähtien eivät esineet enää tunne tämän kaltaista yksinäisyyttä.

Minä lupaan.

*Oi muisti,
sinua on mahdotonta paeta!

Minkä näkökulman tahansa otammekin, kaikki selittyy itsellään

Kaikki, kaikki alkoi kuun katsomisesta Babelin kaupungissa.

Nimet seurasivat. Kerran nimetty, kaikesta tuli tylsää. Hiljaisuus oli rikottu. Suunnaton hiljaisuus.

Historiasta ei löydy eläinten nimiä, sinä sanot.* Eikä kukkien äänten nimiä ... silti ääntä .... on kaikkialla.

En minä unohda että kaikella oli paikkansa maailmassa. Minä näin että Ajasta tuli tunnistamaton heti kun se hankki nimen. Lintu ei pystynyt muistamaan nimeään edes umpimähkään. Mitä vuoriin tuli, ainutkaan niistä ei tiennyt omaa nimeään.

Ihanaa.

Jonkin nimittäminen on kuolema!

Minkä tahansa näkökulman otamme, kaikki selittyy itsellään.

Memhet Valloittaja oli lyhyt.

Amos oli Faaraon viikunapuiden viljelijä.

Al Farabi oli tummaihoinen.

Jos emme olisi koskaan tienneet nimiä. Maailma jonka näemme nimien läpi ei ole maailma. Tämän takia me kuljemme hautaan koskaan maata näkemättä. Ei ole olemassa mitään ilman sen omaa painoa. Meidän olisi pitänyt aloittaa tästä. Hullu Aika oli jätetty ulkopuolelle. Me olimme erotettuja. Nyt mitä tahansa kirjoitammekin me kirjoitamme kuolemasta; kuolemasta ja ajasta.

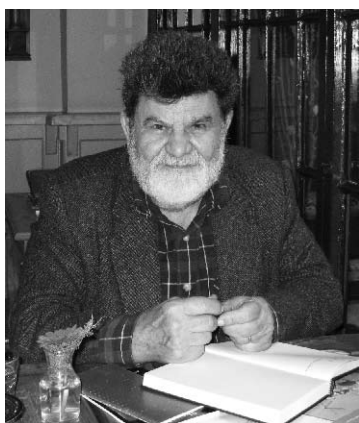
Minä en tiedä miksi mutta nykyään minä luen kuoleman pystysuoraan. Kokeilkaapa sitä itse. Se kannattaa.

Tähän minä lopetan. Kuulen ruohonlehden puhuvan omalla tavallaan.

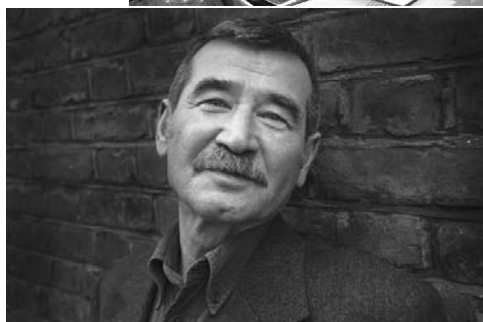
Olen myös läsnä lintujen syntymäpäiväjuhlilla. Yö odottaa minua.

Me tunnemme tien.

Suomentanut Riitta Cankocak & J.K.Ihalainen

Cevat Capan syntyi vuonna 1933. Hän on opiskellut Cambridgessa ja toiminut lukuisien huomattavien yliopistojen rehtorina, tehnyt töitä maan vaikutusvaltaisimmissa kustantamoissa ja kirjallisuuslehdissä. Tunnetuin hän on laajasta käännöstuotannostaan, ja järjestämistään sympaattisista runotapahtumista. Hän asuu ja vaikuttaa Istanbulissa.

Ahmet Telli syntyi joulukuussa vuonna 1946 Eskipazarissa. Hän on saanut useita vankilatuomioita kirjallisesta toiminnastaan. Ahmet Telli on hyvin harvinainen vieras suurilla festivaaleilla, mutta sitäkin ahkerampi runoilija kyläläisten häissä ja muissa juhlatapahtumissa. Tällä hetkellä hän asuu Ankarassa.

Gülten Akin syntyi Yozgatissa vuonna 1933. Gülten Akin on tähän päivään saakka ollut Turkin Kieliakatemian jäsenenä, sekä aktiivinen lukuisissa kirjallisuuslautakunnissa että ihmisoikeusjärjestöissä. Hänen runonsa ovat sensuaalisuudessaan yhteiskunnallisia. Hän on julkaissut 12 runokokoelmaa.

Sennur Sezer on syntynyt Eskisehirissä 1943 ja asuu Istanbulissa. Hän on aktiivinen muun muassa Evrensel- kirjallisuuslehdessä ja toimii myös kurdien oikeuksien puolestapuhujana. Hän on julkaissut 12 runokokoelmaa.

İlhan Berk syntyi vuonna 1918 Manisan kaupungissa. İlhan Berk on Nazim Hikmetin jälkeen kaikkein käännettyin turkkilainen runoilija, ja epäilemättä İkinci Yeni- ryhmän tunnetuin tekijä. Hän kuoli vuonna 2008 Bodrumissa.

Musta, syvä peili

Tuija Välipakka, Klovnin pelko,
112 sivua, Gummerus 2010

Klovnin pelko on yhtenäinen ja hallittu runoteos. Lukija ryhtyy heti alussa rakentamaan sirkuskuvastosta kokonaista maailmankuvaa. Onko sirkus tässä elämän pienoismalli? Mitä pitemmälle etenee, sitä syvemmälle joutuu kaitautumaan omien ja ympärillään näkemiensä tunteiden ja mielteiden verkostoihin. Heijastaako klovnin ihmisen sisintä? Mitä ilveilyä ihmisten elämänteatteri onkaan?

Kysymykset ja maailmankuva aukenevat runoutena. Sillä on hyvin omanvärinen rytmensä, viileän toteava. Tyyli on kuvia toistensa päälle ja perään latova, hengästyttävä, siksi jopa analyttinen. Kuvasto on runsas, mutta ei mäsäilevä, iskevä mutta ei kolhiva. Se kartoittaa todellisuutta kikkailematta ja monipuolisesti läpikäymällä katseella.

En voi välttää tekemästä kirjasta omaa idealistista tulkintaani. Runot usuttavat siihen niin väkevästi. Paradoksaalista, sillä teoksen teksteistä on hyvin vähän 1. persoonan käyttöä: etäännyttäminen tehostaa sanottavaa.

Teoksen aloitusruno *Sirkus saapuu kaupunkiin* on niin aistimusvoimainen, että se välittää kokonaisvaltaisesti läsnäolon: "Kenttä rahisee kymmenien saappaiden alla, on varhaista, / aamu avautuu kuin suppilo, josta linnut nousevat, valo tihkuu / naurun ja leikin päättymättömään kehään." Tähän selkeään tilaan tullessaan sirkus on härikkö.

Estradille marssitetaan seremoniamestari, nuorallakävelijä, tulennielijä, merileijona, leijonan kesyttäjä, voimanainen, jonglööri ja klovnin. Sirkus kasvattaa sivu sivulta kirjan maailmaa. Se valtaa mielen, tekee elämästä

"loputtoman monologin / kertojan äänen joka selostaa / omaa elämää tai jotain toista esitystä / unta unen sisällä".

Sirkus synnyttää minuuden: "Mihin tahansa pakenet, / olet kehäsi sisällä, yhtään näytöstä ei esitetä / muualla kuin itsesi arenalla." Teksti on tehnyt ensimmäisen taikatempunsa: minä ja maailma ovat yhtä ja samaa esitystä, mielen askartelua, joka ei pääty. "Totta on, että aivoille on yhdentekevää / mikä tapahtuu, mikä on kuviteltua."

Teosta voi lukea myös toisesta kulmasta: valheellisuuden kasvuna. Sirkus on koko maailman valheellisuus, mutta samalla sen sisällä klovnin esittää sen toden, jonka jokainen salaa itseltään. Klovnin esittää leikin, klovnin paljastaa mielen sisimmän luonnon. Siksi klovnin on pelottava. Mehän emme saa leikkiä. Ongelmat ovat vakavia.

Takakanteen valitussa runossa *Valokuvaa rinnastetaan todellisuus ja sen väärennys*: "*Suurin show maan päällä* kirkuvat mainokset / milloin mitäkin pellon laitaan kasattua / sirkuksen irvikuvaa. // Mutta näytös on täällä: kahden ihmisen kohdatessa / murtautuvat esiin taikurit ja klovnit." Suuri show on peittävä, tukahduttava, viihtymään tuudittava maailma, ja lähekkäin ollessaan ihmiset joutuvat todempien, syvempien tunteittensa esittäjiksi, mutta samalla lähenemään leikkiä.

Mutta ei niin käy, koska ihminen kiintyy, toisto väsyttää päätä, rakastunut "heittäytyy / sokean tunteensa perukoille, / jottei näkisi itseään." Vuorovaikutus ei toimi, vaan muuntuu törmäysten ristiriidoiksi. Emme kestä nähdä klovnia itsessämme. Ihminen haluaa "tulla nähdyksi tulematta läpinäkyväksi".

Teoksen kolmas osa on ironisin. Sen satiiriksi kääntyvissä runoteksteissä läpituijotetaan perhe ja uskonto niin falskeiksi instituutioiksi, ettei mitään hyvää jää jäljelle. Lapsenkaltaisuus ei toteudu, mutta leikkivä lapsi on klovni, jota täytyy ojentaa. Ja leikkivä aikuinen on hullu. Samankaltaisuuden vaatimus näkyy "kerrostalojen ikkunoille sytytetyistä joulukyntteliköistä" ja monista pakollisista kulkusuunnista.

Viidennen osan keskuksena on nainen, ja mies joka sulkee naisen laatikkoon ja ottaa sahan esille. Miehen maailmaa ovat pienestä pitäen autorata ja sota. Miesten maailman pelisäännöt käyvät naiselle selviksi: "jokaisen tulee huolehtia/ omasta onnestaan, vuosikausia/ ottaa surua vastaan/ harvakseltaan/ ettei toisto vie tehoa."

Loppupuolen yhteenveto herättää uudelleen kaikki kysymykset: mitä on mielikuvista vapaa, peloton klovnius? Onko klovni sisin vai lähinnä sisin? Lukija kysyy jo kirjalta, mikä voi auttaa, miten voin tulla todelliseksi ihmiseksi? Ja kirja kyllä vastaa: "Mikään kyltti ei ohjaa kohti mielen rauhaa" eikä "kukaan osaa selittää/ miten ihminen meissä rakastetaan esiin". Ja toisaalla: "Astu jokaiseen kehään, asetu kuolemanvaaraan, se on ainoa toivosi". Este on siis juuri pelko, pelko, joka ympäröi kaikkialla: "Pelkään kynnenohutta kalloani, ventovieraan ääntä/ pääni sisällä, puita joiden sydämissä luodit ovat pullollaan kauhua,/ kylmää ja katkeraa niin kuin opetettu viha aina". Mutta yksi ohje on: "jokainen itku, jos vain sallimme, voi päättyä iloon."

Klovnin pelko on rikas kirja. Sen jokaisessa runossa on oivaltavuutta ja tuoreita näkemyskiä. Se on kuin musta, syvä peili (kuten Baudelaire sanoi Leonardo da Vincistä). Yksi loistavimmista runoista on *Sivunäytös*. Se menee juuri syvälle ihon ja nahan alle, niin kuin Leonardo anatomisissa tutkimuksissaan.

Ovatko kaikki tapahtumat jo menettäneet merkityksensä tehoja pursuavat sirkuksen katsomoissa, joissa me kaikki joudumme istumaan? Onko runouskin muuttumassa sanojen merkitysten ja niiden assosiaatioiden leikiksi? Eikö merkityksiä ole kielen ulkopuolella?

Tuija Välipakan teos astuu rohkeasti elämän keskelle ja sen kaikkiin kokemisen tasoihin mottonaan William Blaken ohje mennä itseensä ja nähdä maailma ja minä samana tilana. Kirja on omistettu "Linnuille, linnunkaltaisille".

Elämä ei ole syvimmältään synkkää: "... ja jälleen nousee ilo kuin auringon kupoli,/ vetää säteittensä narut maahan ja pystyttää itselleen teltan/ sinne missä sitä viimeksi odotetaan."

Erkki Kiviniemi

Robert Meriruoho

Göteborgilainen viikonloppusatu (2. päivä)

LAUANTAI

Kohmelon kokoista

Eilen synnyin uudestaan

Aurinko paistoi, mummo kertoi nähneensä kevään ensimmäiset kukkasat, alkoholistit istuivat tyytyväisinä puistonpenkillä, lapset leikkivät ulkona, eläimet juoksivat vapaina, nuoret kaiversivat nimensä puuhun, nostettiin maljoja ja ellen ihan väärin muista niin me halattiin jouluvalojen loisteessa.

Tänään mulla ei ole jäljellä senttiäkään eilisestä. Takatalvi. Alkoholistit jälleen siltojen alla. Lapset on laitettu kouluun. Koira on köytetty hihnastaan kiinni puhelinpylväseen, kulkurin kissa jatkaa vaellustaan yksin. Joku oli maalannut seinään sanan: Huora. Mun suuta kuivaa ja päätä särkee kun näen maailmanlopun hylätyissä kaivinkoneissa. Pankki vuoraa seinänsä rahalla, se pyörittää taas kaikkea. Ja mä olen taas onnettomasti rakastunut.

Puhdistan rappukäytävän punaviiniläikät.

Tänään kuolin uudestaan.

*

MUISTO

Katsotaan yhdessä sillalta alas veteen
Jossa fosforikalat valaisee hyisen Atlantin

Sun kädet on kylmät,
ja sun silmät on väsyneet.
Viimeinen ilta ennen kun
Linnut muuttaa etelään.

Mä lähden huomenna,
toteat.

Kurkotan käsilläni vedessä
Hohtavia kaloja

Laivoja lastataan,
Pohjoismaiden Suurimmassa Satamassa.

*

Jumala on banaani jonka
Unohdat laukkuusi mätänemään
Ja joka sotkee sinun elämästä
Tekemät muistiinpanot.
Lopulta löydät sen,
Heität kompostiin
ja toivot että se joku
päivä muuttuu mullaksi.

*

Neljä kaljaa,
ja sä olet poissa.
Puhumassa tuntemattomille.
Mun päätä särkee,
Nyt ne soittaa musiikkia
Joka saa kenet tahansa
Viiltämään ranteet auki
Ruosteisella puukolla.

Ihmiset haistattaa vitut,
Baarin tupakointikielolle.
FUCK THE SYSTEM!
Mun rahat on loppu.

Tanssin viimeisen
BOB DYLAN - I WANT YOU
Lavalta lentää tamburiineja
Yleisöön, yhtäkkiä mä
Olen vastuullinen
musiikista.
MR. TAMBOURINE MAN

SÄ kirjoitat viestin
rikkinäiselle setelille
MÄ HALUAN KOTIIN
Ja mä lupaan varmistaa että
Vielä tämän kerran saavut
perille.

Heitän pois kauluspaitani
Se on STATEMENT
Huomenna lähtee hiukset.

Kukaan ei sano enää
sanaakaan.

Mä nukahdan jo taksissa.
Taksikuski ei hymyile yhtään,
Se uskoo kaikkiin Jumaliin.

Toim. huom. Viikonloppusatu alkaa perjantailla ja jatkuu sunnuntailla.
Göteborgilainen viikonloppusatu ilmestyi 16.10.2010 Finnkirjan julkaisemana.

Aika mustaa hopean

Bruno K. Öijer, Hopeanmustaa,
suom. Markku Into, Sammakko 2010, 96 s.

Viitisen vuotta sitten törmäsin Bruno K. Öijerin (s.1951) Valittuihin runoihin. Siitä lähtien kirja on kulunut luvussa, kiertänyt ja palannut.

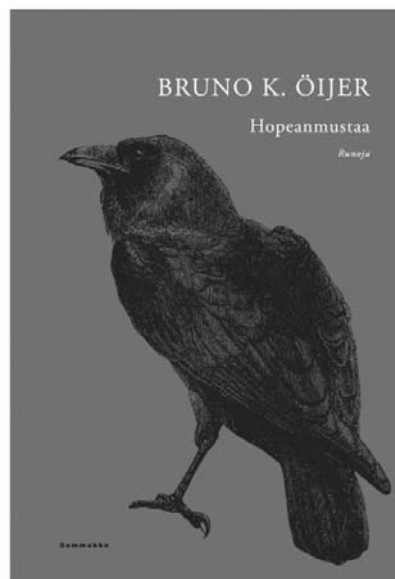
Tänä vuonna Sammakko on julkaissut lisää Öijeriä. Markku Inton suomentama Hopeanmustaa ilmestyi ruotsiksi 2008 nimellä *Svart som silver*. Kyseessä on Öijerin toinen 2000-luvulla julkaistu runokokoelma. Tyyliiltään Hopeanmustaa on lähellä Öijerin Trilogiaa, joka koostuu reilun kymmenen vuoden aikana julkastuista kokoelmista *Medan giftet verkar* (1990), *Det förlorade ordet* (1995) ja *Dimman av allt* (2001).

Edelleen Öijer manifestoi yksinkertaisen, konstailemattoman kielen ja sanaston puolesta. Runoissa esiintyvät talot, linnat, kahvilat, kuilut, viini, ruoho, sade, puut, pilvet ja neonvalot. Öijerin runo rakentuu rytmistä, tunteesta ja jännitteestä. Ja asenteesta.

”myrsky/ kaatoi kaiken tieltään/ hyvä myrsky/ fantastinen myrsky/ tuulet hirmumyrskyn luokkaa/ ihastuttava myrsky/ ei paljosta piitannut/ oli itse itsellensä kyllin/ paiskasi ihmisnimensä/ suoraan mereen”.

Välimerkit ja isot alkukirjaimet puuttuvat, jopa säkeistöjakoja on harvassa, ainoastaan säejaot ja sanat itsessään jäävät Öijerin poetiikan rakennusaineiksi.

Paikoin proosallisesti alkavat runot nyrjähtävät hallusinatoriseen näynomaisuuteen. Kuten *Tuntuu luonnolliselta* -runossa, jossa runon minä pohdiskelee alussa että on luottanut vain ihmisiin jotka tietävät mitä köyhyys on ja että rikkaat eivät häntä kiinnosta. ”se tuntuu luonnolliselta/ yhtä luonnolliselta kuin istua

valveilla öisin/ väentämässä kättä pimeän kanssa/ yhtä luonnolliselta/ kuin iskeä kirveellä taivaaseen/ jonain kirs kuvan koleana aamuna/ kaataa vaaleansiniset puut/ ja sahata ne polttopuiksi/ latoa ne rintaa vasten ja lähteä takaisin/ kantaa ne sisälle taloon.”

Vain harvat kokoelman runoista tapahtuvat hetkessä. Aikamuoto on imperfekti. Siinä missä sananlaskussa aika kultaa muistot, Öijerillä aika mustaa hopean. Runon minä katsoo taaksepäin.

”olin ajattelematta/ soittanut lapsuuteeni/ kuunnellut perille meneviä soittoääniä/ ja kun äitini vastasi/ pyysin saada puhua itseni kanssa/ pitkän tauon jälkeen tuli seitsenvuotias poika puhelimeen/ ja hänen äänensä viilsi sydäntäni/ minä kysyin miten menee/ sanoin että ajattelin häntä usein/ ja kaipasin häntä/ mutta olin varmaan keskeyttänyt hänen leikkinsä/ hän vaikutti sekä kiireiseltä että välipitämättömältä/ jokainen keskusteluyritys/ törmäsi kärsimättömään hiljaisuuteen/ kuulin hänen polkevan korkkimattoa/ mikään mitä sanoin tai kysyin/ mikään mitä yritin kertoa tai selittää/ ei voinut häntä estää”.

Toim. huom.

Elokuussa 1992 esiintyi Bruno K. Öijer yhdessä Fläskkvartetin kanssa Hultsfreds-festivaaleilla. Muun muassa näitä äänitteitä voi ladata Bruno K. Öijerin kotisivuilta osoitteesta:

<http://www.brunok.se/>

Viereisen valokuvan ottanut Michael von Hausswolff.

Hopeanmustassa maailmassa kuolema kulkee rinnalla kuin ystävä. Kauneutta on myös surussa ja menetetyksissä: "en koskaan lakkaa ajattelemasta sinua/ miten sinun piti/ hellittää otteesi olemassaolon kädestä/ ja että sen on täytynyt/ antaa sinulle jotain jäähyväisiksi/ hento kukanvarsi/ ehkä pari sadepisaraa/ tai rivi joltakulta josta paljon pidit/ mitä ikinä mukaasi saitkin/ minä toivon että voit ottaa sen esille joskus/ ja ettet olisi surullinen/ ettet kaipaisi tänne takaisin".

Etäisyys, sivullisuus sekä seesteinen melankolia hallitsevat teoksen maailmaa. Kuitenkin menneitä vuosia ja lohdutonta nykyisyyttä katselee vapaa mies kulkurin ylpeydellä. "surua ei voi ostaa tai myydä/ suru ei mielistele ketään/ elämä aika ja jääkylmä yhteiskunta/ voivat viedä sinulta kaiken/ ryöstää sinulta kaiken/ mutta kukaan ei voi varastaa kokemuksiasi/ kukaan ei voi viedä muistojasi/ kukaan ei voi ryöstää sinun suruasi."

Juha Rautio

MODERNIA TURKKILAISTA RUNOUTTA ESITELLÄÄN TÄSSÄ ANTOLOGIASSA VIELTÄ RUNOILLALTA: CEVAT ÇAPAN, AHMET TELLI, SENKUR SEZER, GÜLTEN AKIN JA İLHAN BERK. LISÄKSI CEVAT ÇAPAN KARTOITTAA 1900-LUVUN TURKKILAISEN RUNOUDEN MYRSKYSTÄ KENTTÄÄ NAZIM HIKMETISTÄ LÄHTIEN.

RUNOT ON SUOMENTANUT RIITTA GANNOCAK.

KANSIKUVA: DENİZ BİŞİR (1956-1998)

... KUIN ILKIKURISSET LAPSET
Modernia turkkilaista runoutta

ILMESTYNYT

Palladium Kirjat 2010
www.palladiumkirjat.fi

Linh Dinh

Linh Dinh s. 1963, on vietnamlais-amerikkalainen runoilija, jonka tekstit usein käsittelevät vierautta tutun keskellä. Dinhin runot ovat leimallisesti runoja meidän ajastamme, erityisesti Yhdysvalloista. Niissä heijastuvat vierauden tunteiden lisäksi materialisoituvan maailman ongelmat, yhä kiihtyvän kulutusyhteiskunnan yhteiset symbolit ja maailmanlaajuinen, tyhjä viihdeteollisuus, mutta ennen kaikkea niissä kuvataan ei-mihinkään-sijoittuvia välitilan ihmisiä, siirtolaisia.

Monen kulttuurin rajalla eläminen on tehnyt siirtolaisista uudenlaisia kieli- ja kulttuuripuolia, joiden kielestä on tullut yksilöllinen sekoitus siitä, mistä he ovat lähteneet ja myös siitä, mihin he ovat saapuneet. Normatiivisuus on sekä heidän identiteetistään että kielestään kaukana. He ovat jonkinlaisia hybrideitä, joihin vaikuttavat menneet ja nykyiset kokemukset, lähtö- ja tulokieli. Prekaarius ja sosiaaliset ongelmat ovat tuttuja siirtolaisille, joita heitellään välillä kuin hiekkasäkkejä. He tekevät päätkätöitä ja joutuvat tulemaan toimeen olosuhteissa, joita jossakin muualla kutsutaan "epäinhimillisiksi". Jotkut heistä ovat paenneet kotimaastaan laittomasti ja vaikeuksien kautta päätyneet uuteen maahan, jota heidän on täytynyt alkaa kutsua "kotimaakseen", vaikka kyseisen maan tavat, kulttuuri ja asenteet tuntuvat heille kaikkea muuta kuin läheisiltä. Kieli- ja kulttuuripuolet joutuvat "valtaväestöä" useammin tekemisiin myös maailman nurjien puolten, esimerkiksi rikollisuuden, asunnottomuuden, köyhyyden ja muiden sosiaalisten ongelmien kanssa. Heillä ei ole juurikaan vaihtoehtoja, heidän on vain totuttava olosuhteisiin.

Valtaväestö pitää heitä "ihmiskunnan pohjasakkana", jolle voi sysätä likaiset työt ja jota voi käyttää hyväksi monin eri tavoin. Siirtolaiset saavat huutaa ihmisarvonsa perään yhden jos toisenkin kerran nuorten, hyväosaisten menestyjien maailmassa. He ovat näkymättömiä; ainakaan valtaväestö ei halua tunnustaa heidän maailmansa olemassaoloa. Nämä "toiset" eivät kuitenkaan ole pelkästään siirtolaisia. Heidän asemaansa voi kuvitella monen erilaisen vähemmistön edustajan.

Jos Dinhin tekstejä yrittäisi paikantaa erittäin monipuolisen amerikkalaisen nykyrunouden kenttään, nimi postavant kaikuisi ehdottomasti voimakkaimpana. Esimerkiksi Tao Linin ja Zachary Schomburgin kaltaiset runoilijat, jotka kuvaavat elämän tarkoituksen menettäneitä, monomaanisiin rituaaleihin, mielikuvitukseensa ja neurooseihin tarrautuneita ihmisiä ovat Dinhin sukulaissieluja.

Dinhin runojen kokijat muistuttavat hämmästyttävästi häntä itseään: 12-vuotiaana Saigonista Yhdysvaltoihin muuttanutta nuorukaista, jonka oli pakko omaksua uusi kieli ja kulttuuri. Omaksuminen on epäilemättä ollut kivuliasta eikä missään nimessä täydellistä: jokainen omaksuu sen minkä haluaa ja omalla tavallaan. Siirtolaiset luovat monikulttuurin ja -kielen, jossa lähtö- ja tulomaan elementit sekoittuvat iloisesti keskenään omassa järjestyksessään.

Dinh on asunut myös Italiassa ja Englannissa. Häneltä on julkaistu mm. tarinakokoelmat *Fake House* (Seven Stories Press 2000) ja *Blood and Soap* (Seven Stories Press 2004) sekä kolme runokokoelmaa *All Around What Empties Out* (Tinfish 2003), *American Tatts* (Chax 2005) ja *Borderless Bodies* (Factory School 2006). Dinhin runoja on julkaistu myös *Best American Poetry 2000, 2004 ja 2007* -antologioissa sekä *Great American Prose Poems from Poe to the Present* -kokoelmateoksessa.

Canto LXI ½

Kiinan sinun ystäväsi, hänen ystävyytensä leviää!
(Reformeista lähtien ja ovi aukeaa, Kiina leviää.)
Missä on paras proteiininlähde? Kehittyneet
välineet omaksuneena ja hienosti valmistettuina
nuudelit kääntyivät keittämisen jälkeen.
Luonnollisesti maustettuina, *johonkin kuivattuina*,
vihreisiin vihanneksiin ja luumehuun, mehulla
on pureva jälkimaku, joka jää kihelmöimään vuosiksi eteenpäin.

Leveitä, pehmeitä teitä, akaasioiden täyttämiä ramppeja,
siistejä katulamppuja, melko paljon tehtaita.
Lisäksi siellä on oopperakouluja, taidetta
ja dramaattisia työsoluja, torvisektioita,
rumpusettejä, krokettijoukkueita, kulttuuripuutarhoja,
lääkintämökkejä, kirjastoja, terveellisiä puutarhoja,
tietokone & matematiikkasaleja, vuosituhannen puutarhoja,
erinomaisia lastentarhoja, kouluja, televisiolähetystyksiä
ja *sanomalehtityöjuhtia* joita Puolue pyörittää.

Kaikkia hiostettuja jäseniä, kaadereita ja kyläläisiä
kehotetaan saavuttamaan ahkera *pölkkypäisyys*,
välitön ja avulias, jokainen taittaa ja työntää
itsensä kosteaan *syvennykseen*, antaen ja koettaen kestää.
Ylemmät kaaderit laulavat ylistävästi ylistyslauluja.

Kaikkia tämän paratiisimaisen joukon kansalaisia, taaperoita
vahditaan huolellisesti, lapset ovat OK,
laiha mauttomasti pukeutunut nuori tyyppi pirteä
ja *lähes tomu* ovat ilahduttavan *halukkaita*.

Räjähävät pelaajat

Henkeäsalpaavan viileä muotokuva sotilaspalveluksesta, virtuaalisesta sisäpuolesta
näkökulma nykypäivän ensiluokkaiseen maavoimiin, viihdyttävä

yllätyshyökkäys ja hyvin valittujen, korkeajännitteisten hurjapäiden poispyyhkiminen,
joka tutkii sen monia *kiiloja* ja globaaleja mahdollisuuksia, toisenlaisia

kuin tämän verisen genren muissa toimintapeleissä, me painotamme vertikaalisuutta, tiimityötä, *neliömäistä kuilua* ja sävyisyyttä keinoina

saavuttaa täyden spektrin abjektio, viha ja unohdus äärimmäiseen kipuun, olkoon se fyysistä tai henkistä, hetkellistä tai ikuista,

itsessä tai toisessa, olkoon mies, nainen, lapsi tai eläin, poispyyhittyä torsoa, kahtia katkaistua, nivelsiteestä riippuvaa,

heiluvaa oikeaa jalkaa, murskattua oikeaa säärtä, elämän sokaisemaa, hyvinmuodostuneen etupuolen poltettua vaateetusta.

Väärin

Ulkomaalaiset puhuvat aina liian kovaa julkisissa tiloissa. Se johtuu siitä että useimmat heistä ovat kuuroja. Mies voisi uskoutua epämuodostuneista lapsistaan, palavasta kodistaan, kidutetusta Curriculum vitaestaan, mutta siinä ei ole järkeä, koska hänellä on parhaimmillaan kaikesta kyhäty, juryn peukaloima, tinapaperinohut käsitys kieliopistasi.

fortune number 506
January 18, 2007-10-04

Vuosikymmeniä tarkkailin itseäni sivulta ja takaa, jopa täydessä pimeydessä, kietoutuneena toiseen, sympaattisesti tai vain onnettomasti humalaisena. Edes kolmen minuutin panon jälkeen en voinut unohtaa kielioppiani, unohdin jopa imeä toista nänniä. Danke God halvasta oluesta, joka saattoi tuoda lisää kaksi tai kolme minuuttia.

Filed under: [destiny](#)   [Comments \(0\)](#)

fortune number 421
January 14, 2007

Uudessa Tšekkoslovakiassa juutalaiselle puhuva saksalainen unelmoi pienestä eläintarhasta, jossa olisi puhuvia ja hybridieläimiä "odradekeistä" leppoisiin sakaaleihin ja julkkisapinaan joka oppi ensin sylkemään ja tokaisi sitten voitonhurmassa: "Hello!" Pitkät kierteiset kävelyt ja tahritut unelmat. Koska hän ei nähnyt paikkaa, tulevaisuutta itselleen, hän ei kyennyt lisääntymään. Kuten sinä ja minä. Kuinka onnellista. Naidaan!

Filed under: [destiny](#) [Comments \(0\)](#)

fortune number 166

December 13, 2006

Postikorttiin on tuherrettu: USAssa jopa talot ovat kodittomia, osoittavat muualle, haluavat pois. Tähän varastoon feikkipalkkeineen, Englantiin; tuohon "haciendaan" savitiiliseen, Meksikoon. Monet vannovat uskollisuuttaan toiselle galaksille.

Filed under: [destiny](#) [Comments \(0\)](#)

fortune number 44

September 28, 2006

Syön paljon ihanaa pihviä, kyllä, pihvin silmämunia, kieliä, pihvin huijaus, kuin matemaattisen täydelliset pullat, suuni hamuaa joka toisen suun nielaisemista, älykäs kuin lehmät, juusto väljähtyneissä suissamme jo vanhaa, koska elämme samanlaisissa luolissa kuten televisiossa.

Filed under: [destiny](#) [Comments \(0\)](#)

Suomentanut Rita Dahl

Runot kokoelmasta *Jam Alerts*, Chax Press 2007

Kuinka monta kertakäyttöistä ydinvoimalaa tähän maahan tarvitaan, ennen kuin kaikki solmioihinsa hirttäytyneet liikemiehet ovat tyytyväisiä ja voivat lämmittää puoli-ilmaisella sähköllä talonsa, autonsa, kesämökkinsä, vaimonsa, lapsensa, koiransa ja helmikuun tuiskuissa hytisevän sieluparkansa?

Kuinka paljon peruskallioon pitää haudata kytevää radioaktiivista kuolemaa, ennen kuin sen kuori on vakaa ja pysyvä kuin Tyynenmeren mainingit?

Kuinka monta vesivoimalaa tarvitaan, ennen kuin kaikki kartoitetut joet on lopullisesti kuristettu?

Kuinka monta laskelmaa, piirustusta, kaaviota, lausuntoa ja mietintöä tarvitaan, ennen kuin jokainen on vakuuttunut, että kaikki on tarkasti harkittua, huolellisesti suunniteltua ja ennen kaikkea vailla pienintäkään riskiä?

Kuinka monta avohakkuuta tarvitaan, ennen kuin isänmaan kasvot on parturoitu salonkikelpoisiksi ja voimme viimeinkin pysähtyä ihailemaan käsiemme työtä?

Kuinka monta pesäpuuta täytyy kaataa, ennen kuin kalasääsket, uuttukyyhkyt ja harmaapäätikat lopultakin tajuavat lähteä muille maille rääkymään ja jättävät meidät nauttimaan rikkumattomasta luonnonrauhasta?

Kuinka monta naalia, minkkiä ja supikoiraa täytyy sulloa ahtaisiin häkkeihin, ennen kuin kaikki aristokraattisen riisitautiset naisenhartiat on tukevasti lämmitetty matkalla limusiinista cocktail-kutsuille?

Kuinka monta tuikkivaa timanttia tarvitaan, ennen kuin kukaan huomaa katsoa ihmistä niiden keskellä?

Kuinka monta poliitikkoa tarvitaan vakuuttamaan, että tämä kaikki on kansallisen edun nimissä täysin väistämätöntä eikä mitään muuta vaihtoehtoa yksinkertaisesti ole?

Kuinka monta sanomalehteä tarvitaan päivästä toiseen toistamaan toisensa lauseet, niin että uutisotsikot kieppuvat silmissä kuin pakko-oireiset karusellit?

Kuinka monta alkoholista tarvitaan todistamaan, että viina on viisasten juoma?

Kuinka monta Ikeaa, Ideaparkia, Giganttia, Kodin Anttilaa, Stockmannia ja Markan Taloa tähän maahan tarvitaan, ennen kuin kaikki tajuavat, että ostaminen on arjen pyhin sakramentti?

Kuinka monta tuhatta kilometriä moottoritietä tarvitaan, ennen kuin kaikki tajuavat, että asfaltti on tasaisempaa ja helppokulkuisempaa kuin Lapin kivelet?

Kuinka monta pappia tarvitaan siunaamaan jokapäiväinen, kirkuva hiljaisuutemme?

Kuinka monta televisiota tarvitaan todistamaan, ettei sieltä tänäänkään tule mitään katsomisen arvoista?

Kuinka monta Idolsia, Talentia, BB:tä ja muuta tosi-tv-ohjelmaa tarvitaan, ennen kuin meistä jokaisesta on tullut julkkis ja tunnemme kaikki vastaantulijat nimeltä?

Kuinka monta Kreikan-, Kreetan-, Espanjan- ja Thaimaan-lomaa tarvitaan, ennen kuin ihmiset tajuavat, että hiekkarannat, allasbaarit, turistihotellit ja matkamuistomyymälät ovat kaikkialla samanlaisia?

Kuinka monta Irakin sotaa tarvitaan, ennen kuin viimeinenkin tajuaa, että kaikesta huolimatta öljy loppuu lähitulevaisuudessa?

Kuinka monta sataa neliötä uuteen omakotitaloon tarvitaan, että jokaisella on varmasti tarpeeksi tilaa eikä kukaan näe perheenjäseniään kuin korkeintaan kerran viikossa?

Kuinka paljon yhdelle kesämökille tarvitaan kivitakkoja, lasiverantoja, tiskikoneita, pesukoneita, plasmanäyttöjä, digibokseja, lautasantenneja, mönkijöitä, pikaliippareita, helikopterin laskeutumisalustoja, mannertenvälisiä ohjuksia ja panssarivaunuja, jotta elämys olisi varmasti taattu ja täydellinen?

Kuinka paljon yhteen järvenrantaan tarvitaan meteliä, jotta kaikkien mielenrauha olisi järkkymätön?

Kuinka monta hirveä, sutta ja ilvestä Suomen metsiin kannattaa säästää, jotta metsästysseuroilla olisi syksyisin vielä jotakin tekemistä?

Kuinka monta peurakolaria täytyy vielä ajaa, ennen kuin viimeisetkin villieläimet kielletään lailla?

Kuinka monen ihmisen täytyy huutaa yhteen ääneen, jottei kukaan erottaisi heitä toisistaan?

Minä vastaan teille:

Jokainen kadunhalkeamasta puskeva ruohonkorsi on voitto itsekkyydestä.

Jokainen kallionkielekkellä sitkeästi kituuttava männynverso on voitto pelosta.

Jokainen valtatieä ylittävä siili on voitto päättämättömydestä.

Jokainen taivaalla lentävä kurkiaura on voitto yksinäisyydestä.

Inger Frimansson: Rotanpyytäjä, 403 s.
suom. Anu Koivunen, Like 2010

Inger Frimansson kirjoittaa dekkareita jotka tulee helpolla luettua kerralla, eikä niistä pääse irrottautumaan kun on päässyt alkuun. Rotanpyytäjä on kahdeksas häneltä suomennettu rikosromaani.

Frimansson osaa kuvata dekkareissaan taidokkaasti keski-ikäisiä naisia, joiden maailma yleensä heistä riippumattomasta syistä suistuu täysin radaltaan. Hän kuvaa naisia joiden piilevä sairaus nousee pintaan vasta kun tietty raja ylittyy.

Rotanpyytäjässä kuvataan kahden naisen, Rosen ja Ingridin kohtalokasta kohtaamista. Rosen entinen mies Titus on kuolemaisillaan ja Titus vaatii nykyistä vaimoaan Ingridiä käymään Rosen luona ja pyytämään anteeksi Tituksen puolesta kaikkia Tituksen pahoja tekoja. Titus jätti Rosen aikoinaan Ingridin takia. Ilman Tituksen vaatimuksia Rose olisi saanut jatkaa rauhallista, miltei erakkomaista elämäänsä puoliksi kesyjä rottiaan hoitaen ja käännöstöitä tehden. Ja Ingrid olisi säästynyt painajaiselta.

Frimanssonin dekkareissa ei varsinaisesti kukaan tule ja ratkaise rikosta, vaan tarina kerrotaan alusta loppuun keskittyen vain tapahtumaan joka muuttaa päähenkilöiden elämän.

Inger Frimanssonin läpimurtoteos oli vuonna 1988 julkaistu *God natt min älskade* (Hyvää yötä rakkaani). Hänet on palkittu teoksistaan useasti; mm. Ruotsin Dekkariakatemian palkinnolla kaksi kertaa.

Maarit Polviander

Nahkaruoskat soi

Pauli Heikkilä

Useimmat jo tietävätkin, että *brändäys* on alunperin vanhaa norjaa ja tarkoittaa tuotteiden polttomerkintää. Termi ei siis tule konjakkimenetelmällä valmistetusta tisleestä, joka on peräisin Cognacin viinialueen ulkopuolelta.

Ehkä tunnetuimman brändäyksen aloittivat vanhoista länkkäreistä tutut amerikkalaiset lehmipojat eli cowboyt. He merkitsivät vasikkansa erityisesti heitä varten suunnitelluilla logoilla polttaen ne tulisella raudalla eläinlapsen kankkuun.

Suomen Lapissa vastaava toimenpide suoritettiin vuolemalla lovia ja pykäliä porojen korviin. Nykyäänhän merkintä tapahtuu hellävaraisesti niittaamalla keltainen muoviläpyskä hyötyeläimen korvalehteen.

Ensimmäisiä moderneja brändääjiä olivat kuitenkin natsit, jotka vielä aidosti polttomerkitsivät uhrinsa. Modernia toiminnasta teki kirjain- ja numerosarjojen käyttö. Nyt tietokoneaikana kätevintä on printata merkit viivakoodilla.

Superbrändääjä

Paitsi karjaa, ihmisiä ja muita tuotteita myös maita voidaan brändätä – tai sellaista ainakin yrittää. Suomeenkin perustettiin syksyllä 2008 ulkoministeri **Alexander Stubbin** käskystä oma maabrändivaltuuskunta, johon kuuluu ex-nokiantoimitusjohtaja **Jorma Ollilan** johdolla 21 jäsentä ja kolme sihteeriä.

Tällaisia elimiä on alettu viime aikoina kutsua ”viisaiden klubeiksi”. Saapas nähdä onko mahdollista, että joukossa voisi tiivistyä vihdoin myös viisaus...

Stubb yritti patentoida ideansa vinjetillä *Alexander-tekniikka*, mutta brändi olikin jo olemassa – ja vieläpä kahteen kertaan: sekä äänenkäyttömätömetödinä että tieteellisenä maakuvamenetelmänä, jälkimmäinen tosin eri nimellä. Sen oli ehtinyt kehitellä ennen Stubbia englantilainen konsultti **Simon Anholt**, joka piti tietysti lepyttelymielessä kutsua konsulttoimaan Suomen maabrändivaltuuskuntaa.

Anholtin ajatuksista on nyt saatu lukea Suomen Kuvalehdestä (29/2010) – maamme ainoana laatuviikkolehtenä oma brändinsä sekin.

Konsultti Anholtin neuvot ovat mainioita ja oikeaan osuvia. Niiden ainoa vika on siinä, että ne olisi voinut ajatella itse – ja on osin jo ajateltukin. Nyt niistä maksettiin Anholtille 150 000 euroa plus kulut, joita konsultoinnissa tunnetusti kertyy aina runsaasti. No, tuskinpa Ollilan Jordekaan vain hyvää hyvyttään valtuuskunnan pöydänpäässä istuu...

Anholt on nostanut Suomen maabrändiä leimaamaan muun muassa edelleenkehittelmänsä käsitteen *sisu*, joka vastaa englanninkielistä termiä *guts*. Ja kyllähän siinä sisuskaluja tarvitaankin, kun seuraa esimerkiksi suomalaisten urheilijoiden ponnisteluja kansainvälisillä kentillä.

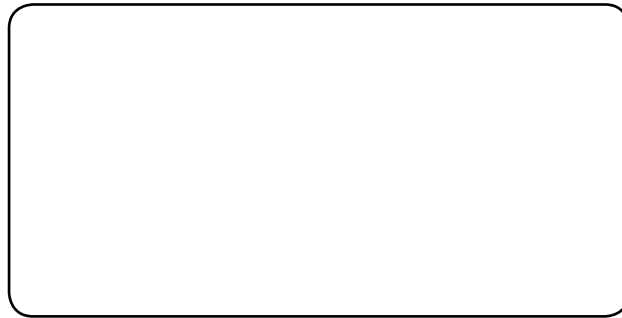
Yhdessä asiassa Anholt on sentään vähän väärässä. On nimittäin vanhentunutta tietoa, että Suomessa asuttaisiin ”puolet vuodesta jääkaapissa, jonka valot ovat rikki”. Sinänsä se on totta, mutta suurimman osan ajasta kylmiössä on sulatus päällä.

Toisen puolen vuodesta Suomi taas polttomerkitsee itseään istumalla saunassa. PISA-pisteampujien, kusiaispesäkantajien ja eukonmäärävähentäjien ohella voidaankin maailmankartalle päästä nykyään myös lisälöylyä heittämällä, ja samaan hiekeen menee mukavasti muutama venäläinen.

Tänä kesänä itsensä brändäämiseen ei tarvittu kylläkään edes saunaa. Siihen riitti piipahdus marketissa avaran, paahteisen paikoitusalueen halki.

Lisää maabrändin kannalta välttämätöntä huomioarvoa toi myös kiistely Suomen mahdollisesta ykkössijasta amerikkalaisen laatu-lehti Newsweekin ”maailman paras maa”-rankingissa.

* . MU93 *

Orhan Veli Kanik, turkkilaisen runouden *enfant terrible*, joka kuoli tapaturmaisesti vuonna 1950, 36-vuotiaana.

“Jos vaan voisin olla pikku kala
suurensuuressa raki-pullossa.”

KIRJO

KIRJO